

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 419588 - PREZIOA: 10 PEZETA

Itzulpenez baliatu beharra

"Ediciones Vascas" hortik abiatu da

Endrike Lezea eta Julian Gallardo **Ediciones Vascas** deitu argitaldariaren zuzendaria ditugu.

Bi helburu ditu argitaldari honek: euskal gaien berri eman erdaldunei eta erdal libururik interesgarrienak euskaratu.

MUNDUAN ZEHAR deitu enziklopedia euskaratzen eta argitaratzen ari da. Gazte-txoei begira egina da. NIRE LEHEN LIBURUAK, berriz, irakurtzen ikasten ari diren haur-errentzat moldatua. Hamar liburu dira sail honetan. Eskolaz-eskola zabaltzen hasiak dira.

Lan interesgarria dirudi.

MUNDUAN ZEHAR bizia lurrean

Hitz banaka batzuk eta marrazkiak ugari dituzte. Izadiarekin harremanetan jarri nahi da haurra. Adin horretako haurrei dagozkien eran eginak dira. Umearen irudimena eta sormena gehitzeko asmoz burutuak dituzu. Liburu oso egokiak direlakoan gara. Nizako liburu azokan saria irabazia da. European eta Amerikan umeentzat egin den libururik onena bezala hartu zen.

—Lan onak dira ezpairik gabe, baina itzulpenak dira. Euskal jatorrikoak sortzea ez ote litzateke hobe?

—Euskal jatorrikoak sortu eta burutu behar dira, noski. Baina guk oraindik lan asko euskarara itzuli behar dugu. Hutsa dugu oraindik eta gauza haunditan amets egiten dugu. Interesgarria izango da Mao-ren lanak euskaraz ematea, baina gure herriak gai xeheagoen beharra du: ipuinak, nobelatxoak eta abar behar ditugu ugari, barra-barra. Erdaraz gauza on asko da. Besteren lanaz baliatzen ikasi behar dugu. Aurten bertan Frankfurt-eko azokara joan asmoz gara. Libururik onenei begia bota nahi genieke.

—Badirudi denok ikastolara begira ari zaretela, denok hortxe atzaparka.

—Gu ez gara zuzenean ikastolari begira ari. Aurreneko liburuak eskola nazional batean saldu ditugu. Ikastolan eta beste edozein eskolatan ikasten ari diren haur eta gaztetxoek artean saltzen saiatuko gara. Gainera, gu ez gara testuak egiten ari. Dibulgazio mailako liburuak egiten ditugu. Honelako liburu asko behar da Euskal Herrian. Testugintzan lanean ari direnen lan bikainaren osagarri izan dadila gurea, nahiko genuke.

—Beharrezkoak ditugu itzulpenak. Horretan ez da dudarik. Baina gurea ez den mundua ematen diete gure haurrei honelako liburuak.

—Arrisku hori bada, ezin uka dezakegu. Guk, ordea, ez ditugu itzulpen soilak egiten. Honerako taxutuz itzultzen ditugu erdal liburuak. MUNDUAN ZEHAR enziklopedian hemengo gai asko sartu dugu: Euskal Herria, euskal jaiak, baserria, pelota, bertsolariak... MUNDUAN ZEHAR egiten den ibili horretan ez da Euskal Herria ahanzi. Ez da ahaztekoa ere.

—Lehen ere honelako gauza batzuk eginak badira.

—Bai. Baina batzuk zail samarrak direla uste dugu. Euskara batuan egin nahi izan ditugu. Horretan ez dugu dudarik izan. Honelako gauzetan beharrezkoa da euskara batu bat. Euskara

batua indartzeko biderik onenetakoa, gainera, honelako liburu interesgarriak egitea da. Gutxi batzuentzat egiten diren liburuekin bakarrik ez du herrian indarririk hartuko. Hori bai, ahal den euskararik errazenean argitara eman nahi genituzke.

—Lehen aldiz plazaratzen zaretenean une honetan zerbait esan nahi ahal diezue irakurleei?

—Diren premiei erantzun nahi genieke. Esaten eta eskatzen zaigun guztia egiteko prest gara. Besteren iritziak entzuteko borondatea badugu. Baita edonorri laguntzeko asmoa ere. Euskaldungoaren zerbitzuan jarri nahi genuke, beraz. Eta guratzat egiten den lana itxurantzean ordaindu nahi genuke. Euskaltzaletasun eta borondate hutsez ezin daiteke lanean ihardun. Bizi ere egin behar du jendeak. Honetan oso iritzi okerrak dira. Tornilloak egiten ari dena aberastea ondo iruditzen zaigu. Baina eus-

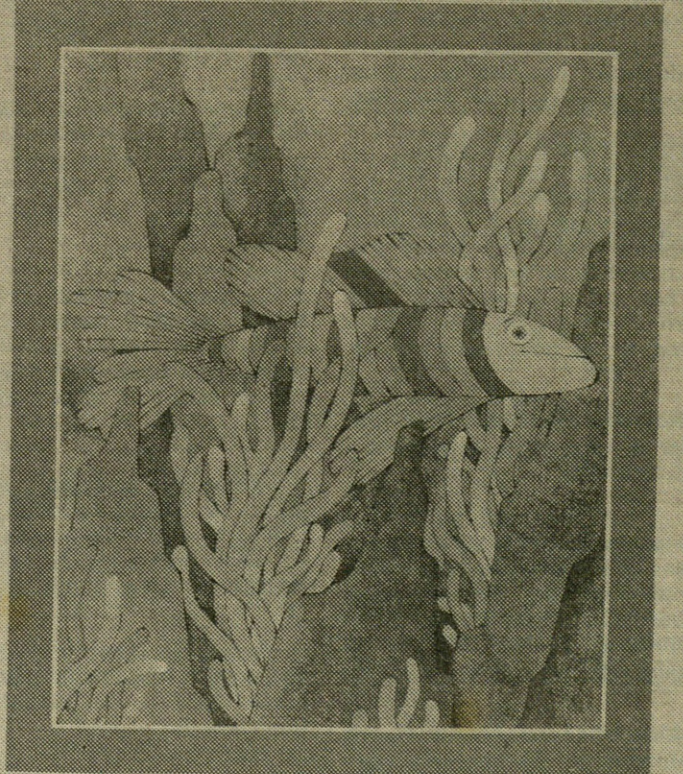
kal lanean ari denari bizitzerik ere ez diogu opa. Liburugintzan sartzen denak besteak bezalaxe negozioa egiteko eskubidea du. Komerzializatzen ez den bitartean dena bertan behera geratuko da. Itxurantzean bizitzeko modua behar du euskal lanetan ari denak. Bestela ez dugu Euskal Herriarik, euskal kulturarik eta euskararik egingo eta jasoko.

Hona, bada, Ediciones Vascas argitaldariaren asmoak, lanak eta borondatea. Donostian ditugu beronen zuzendariak zernahitarako. Serrano Angita 4garrenean.

Ongi etorriak izan zaitezte! euskal kulturaren alorrera.

IRASTORTZA

ARRAIN BAT NAIZ

NIRE LEHEN LIBURUAK

—Ediciones Vascas deitu argitaldaria zer den esango ahal diguzue?

—Etxe hau ezaguna da. Euskal gaien buruzko liburuak zabaldu izan ditu. Baina orain argitaratzen hasi gara beste etxe batzuekin elkar-lanean.

—Betiko eztabaidan sartzen gara, euskal gaiak, baina gaztelaniaz...

—Gauden egoeran euskal gaiak gaztelaniaz ematea behar-beharrezkoa iruditzen zaigu guri. Bide hobeak jartzen ez diren bitartean euskararik ikasiko ez duen jende asko da Euskal Herrian; etorkinak asko, jatorriz bertakoak beste zenbait. Gauzak diren bezala direlako euskararik ikasiko ez duen jende horri Euskal Herriaren berri eman behar zaio. Bestalde, hemendik kanpoko jendeak ere jakin behar du gure berri: gure izaeraren, kondairaren eta arazoaren berri. Egia esan, euskal gaien buruzko liburu asko saltzen dugu Madrillen bertan.

—Beharrezkoa da lan hori, noski. Baina jendeak errazera

jozten du. Gaztelaniaz aukera duen bitartean ez du euskararik ikasteko ezer egiten.

—Hori hala da. Baina dena ez da egun batean egiten. Poliki poliki aldatzen dira gauzak. Geuk ere ez dugu dena erdaraz argitaratu nahi. Euskarara itzuli nahi genituzke libururik interesgarrienak.

—Zertan ari zarate une honetan?

—MUNDUAN ZEHAR deitu enziklopediarekin ari gara burubelarri. Itzultzaile mordoska ari da lan horretan: Xabier Mendiguren, Jose A. Agirre, Mikel Atxaga, Imanol Laspiur, Jexux Mari Arrieta, Knörr, J. R. Zubimendi, Aleman, Kintana, Zabaleta eta abar. Gure eskerririk beroena har bezate idazle saiatu hoiek denek. Gaztetxoei begira egindako liburuak dira. Frantsesez, ingelesez, italianoaz eta beste hizkuntza askotan argitaraturik dira.

—Besterik eskuartean?

—NIRE LEHEN LIBURUAK deitu liburu saila argitaraturik dugu. Irakurtzen ikasten ari diren haurerentzat moldatua da.

Lasarteren bertso liburua

Bi liburu dotore argitaratu dizkigu AUS-POA Liburutegiak. Manuel Lasarte bertsolari ezagunarena bata, Joxe Erramun Erauskin, Txirrita zenaren ilobarena, bestea.

Uztapideren bi liburuen neurrikoak eta dotorezikoak dira biak.

Lasarterenaz bakarrik mintzatuko gara garu. GORDEAN NEUZKANAK liburua.

Beste batean aipatuko dugu J. R. Erauskinen, AIEN GARAIA, liburua.

Erauskinen liburua beste harena bezalaxe sarira presentatua izan zen. Beste harenak baino suerte hobea izan zuen, gainera: San Isidro Saria irabazi zuen igaz.

Garai bateko baserriaz mintzo zaigu Erauskin: orduko izaera, lanak, bizmodua, ezinak, gorabeherak... Gaurko baserrikumeek berek ere ezagutzen ez duten mundu baten berri ematen digu. Zaharrek beren gaztetako kontuak gogoratuz irakurriko dute. Gazteek, berriz, galdu zen, baina oraintxe galdu den, mundu baten berri ikasiz.

Erauskinena beste baterako utziaz Lasarterenari helduko diogu gaurkoz.

Ia dena bertsoz osatutako liburua da hau. Lautatik hiru bertsoa du. Uztapidek egiten dion sarrera edo hitzaurrea, Leitzen egin zitzaion omenaldikoan egin-dako hitzaldiak eta Lasartek berak bertso saio bakoitzari egiten dion sarreratxoa bakarrik dira hitz lauz edo prosan.

«Lasarte oso bertsolari ona da» esatea eta ezer ez esatea berdina da. Izan ere mundu guztiak daki oso bertsolari ona dela.

Hori edonork aitortzen du. Uztapidek berak idatzi du liburua: «Bertsotan, berriz, nik esan bearrik ez daukat. Euskalerrian ez dira asko izango, Manuel Lasarte ezagutzen ez dutenak; eta, ura bein ikusi dutenai, ez dago ezer esan bearrik.

«Bertsoen neurria orrek bezela ibiltzen dutenak, oso gutxi izango dira, eta neurria oso gauza bearrekoa da bertsoetan. Sas-tre bat ere neurririk artu gabe asten bada gizon bati galtzak josten, ez du gauza onik egingo.

«Neurririk gabe dabilzan bertsolariak ere, oso nabarmenak gelditzen dira.

«Neurria bakarrik ez da Lasarterena. Aren puntuak ere, entzutekoak dira. Aren bertsoak puntu berdiñik ez du izango, baiña berdintsuak danak; belarrian atsegiña ematen duten oietakoak.

«Manuel Lasartek neurrian eta puntuetan ez du berdiñik, nere ustez, gaurko bertsolarietan; da ori bakarrik ez da Manueli ikusten zaiona».

Horixe berbera aitortzen du A. Zabalak ere Leitzeko omenaldian egin zuen hitzaldian.

«Neurrian motx edo luze gelditzerik, ez du Lasartek egingo. Neurrian noizean bein utsegitea, gauza zalla ez da; ez utsegitea, gauzik zallena ta arrigarriena, ta ori da Lasartek egiten duana.

«Puntuan ere, aberatsak eta pobreak izaten dira... Puntua zenbat-eta aberatsagoa, ederra-goa, beteagoa, zallagoa, bertsoa ainbat-eta gozoagoa, egokiagoa, eztiagoa eta atsekiñakoa izango da.

«Ba, puntu aberatsik baldin bada, aberatsa orratik Lasarteren puntua. Iñork nundik eta nola ez dakiela, oso aurretik asten da Lasarteren puntua; bi eta iru silabarekin osatzen dana. Ta silaba oiek ez dira beti itz berarenak; bi ta iñoizka iru itzek ere osatzen dute alditan Lasarteren puntua.

«Bañan aberatsa ez-ezik, ugarria ere bai. Lasartek ainbat puntu darabilen bertsolaririk, gutxitan agertu da Euskalerrian, ta aurrerantzean ere nekez agertuko.

«Ta puntu berririk sortu ere bai. Alegia, bere aurreko bertsolariak iñoiz erabili gabeko puntuak, berak lenengo somatu, bildu ta sartu oi ditu bertsogintzan.

«Orregatik, neurrian xuxen ta juxtu, puntuetan aberatsa, zalla, ugarria ta berri-zalea, oiek dituna, besterik gabe ere, ez da nolanaiko bertsolaria izango.

«Bañan bertsoa ez da puntua ta neurria bakarrik. Barrengo muña ere bear du; zerbait esan bear du.

«Poetak, batez ere erri-poetak, bertsolariak diran bezela bi egin-kizun izan oi dituzte: bata, erri-

ri erakutsi; bestea, erriaren sentimenduak mamitu eta esan.

«...Lasartek ere badaki erakuspen ederrik ematen; bañan beste era batera. Aren bertsoetan ez dezute oju ta deadarrik arkituko. Goxo ta legun sortzen zaio bere erakuspena, ta lore baten usaia bezin errez ta ezti sartzen zaigu.

«Bigarren eginkizuna, erriaren sentipenak mamitu esan degu. Xenpelarrek, mutilzarren bertsoak jarri zituanean, erriak gizaki oien izaeraz eta bizimoduaz pentsatzen zuana adierazi zigan. Ontatik ere badu, asko gainera, gure Lasartek.

«Edozein euskaldunek, ainbat aldiz pentsatu, sentitu ta itzez ongi jantzi ezin duana, bat-batean Lasarteren bertsoetan mamituta arkitzen du...

«Ta ori dana, bai bertsogintzan maixu ta bai erriaren erakusle ta ao izatea, guzizko apaltasunean eta erreztasunean».

Lasarte bertsolariaz uste hori du jendeak. Bertsolari honen bertsoz osatutako liburua dugu. Bere bizitza eta bere bizitzako zenbait pasadizu kontatzen dizkigu Lasartek bertsotan.

Lasarte ez da bertso-jartzaila. Lasartek bapatean kantatu ohi du bertsoa. Liburua hau ere honelatsu egina du. Lasartek ez ditu bertsoak idatzi. Lasartek magnetofonoari kantatu dizkio. Aurrez pentsatu, buruan eta bihotzean ausnartu eta gero kantatuak dira, noski. Baina kantatuak, ez idatziak.

A. Zabalak egin du lan zail eta eskerga hau. Magnetofonotik bertsoak ateratzen ihardun ez denak ez daki lan hau zer den.

A. Zabala bezalako langile

zintzo eta porrokatu bati esker bakarrik atera daitezke honelako liburuak.

Zer esan magnetofonoaren aurrean kantatu dituen bertso hauetaz? Plazan, jendaurrean, bapatean kantatu ohi dituen Lasarte ez dutela beti hautsi, inoiz hautsi badute ere.

Dena den liburu ederra, ondo inprimatua eta egoki burutua dugu. Baina betikoa; garestia. Hain apaina eta garestiaren ordez ez ote litzake zatarxeagoa eta merkexeagoa hobe?

Dirudienez, ordea, apainak eta garestiak, zatarrak eta merkeak baino errazago saltzen dira. Irakurtzeko ez ezik bazterrak apaintzeko ere saltzen dira nonbait liburuak.

Ez dugu bertso saio asko ezartzeko lekurik. Esandako guztia- ren argigarri umorezko batzuk ipiniko ditugu. Aurpegi ilun eta beltzez ibili ohi den Lasartek umorea ere badu.

V

Mula zar gaixto oiek badute beti txarrerako griña, golpe txarren bat emateko aski deskuidorikan txikiña; karga kentzian ibiltzen zuen ostikua ta zikiña, eskerrik asko mandazaia zan ondo itzegiten zekiña.

VI

Tabloiz beteta etortzen ziran iru orduko bidean, aiek kentzean mularen anak beti zebiltzan aldean; euli gaixtuak kilimatutzen zuten errape aldean, kristaurik ezin ziteken jarri atzean aren parean.

VII

Noizean beinka artuagatik bizkarrekuak mardulak, ajola gutxi aren gerriak, ta anak etziran aulak; atze aldean errespetua laixter jartzen zuen mulak, mandazaiari egiten zizkan berak nai zituen burlak.

VIII

Euli gaixtuak zirikatzean ark anak zituen arin, ipurtaldeko erretenian ematen baitzieten min; tabloiak bizkarretik kentzian ondolik azkar aldean, bestela aren atze aldi- an etzan izaten atsegin.

IX

Mula ori zan indartsu utsa, billaua eta kaskarra, ta mandazaia mutil eder bat, librea eta azkarra; saiets zion bizkarra, atzean ura musika-otsa, ostikua ta puzkarra!

X

Mandazai orrek mando onentzat etzuen kariño gutxi, baño etzuen mula askotan ipur gañean igurtzi; bizkarrekuak artuagatik ark bere setari eutsi, iñori obeditzia baño naiago lepua autsi.

XI

Mula zar oiek eskutarako ez dira bitxo ederrak, salbaje batek egin lezazke uste gabeko okerrak; perratzalliak ere askotan ikusten zitun senperrak, nai bezin errez etziran josten aren anketako perrak.

XII

Kendu ezkerro bizkar-arbaldan ta muturreko lazuak, alkarrentzako ere etziran txukunak eta gozuak; sentitutzean mando gaixtuen irrintzi ta perrazuak, jakiñekuak izaten dira mandazaien errezuak.

MUTIOZABAL

JOSE ZINKUNEGIREN
OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

SENA BEHAR DA

Sena gabeko zakurra baino amorragarriagorik ezer gutxi da. Ezaguerarik ez duen abereak sena ona behar du izan. Senarik ez duen ehiz-zakurra zertarako du ehiztariak? Senarik ez duen arzakurra zertarako du artzaiak? Kanpokoa salatu behar du atalondan dagoen kate-zakurrak. Hanka hotsa eta haize hotsa, etxekoa eta arrotza bereizten eta ezagutzen ez dituen senarik gabeko zakur txoraa zertarako duzu etxe ondoan?

Badirudi euskaldunok ezaguera eta sena, biak, galdu ditugula. Ez ditugu bereizten lagunak eta etsaiak, etxekoak eta arrotzak.

Iritzi, joera, eta jokabide okerrak salatu behar dira, noski. Salatu baino gehiago beroien okerra eta ustela agertu eta ikusarazi behar dira. Ez da aski okerrak direla esatea, zergatik diren oker azaldu eta arrazoitu egin behar da. Batentzat okerrak direnak bestearentzat zuzenak bait dira.

Iritziak eta jokabideak onar eta gaitzets, neur eta sala daitezke. Hor ez da okerrik. Ondo egiten jakinez gero medea besterik ez dakar horrek. Horretarako, ordea, bide egokiak behar dira.

Gaurregun ezin daiteke gure artean zenbait iritzi plazara. Debekaturik da. Plazaratzeko eskubiderik ez duten iritziak eta jokabideak ezin daitezke nolanahi agerian gaitzets, sala eta dantza. Bere iritziak eta jokabideak arrazoitu eta zuzentzen agerian erantzuterik ez duena ezin daiteke nolanahi zirika. Are gutxiago salatzaileak arriskurik jotzen ez duenean.

Arriskutzen ere jakin behar dugu, ordea. Nolerabait, gure iritzien, asmoen, helburuen eta jokabideen berri eman beharko diogu elkarri. Hutesegiteak, okerrak, zabarkeriak eta abar salatu ere egin beharko dira. Baina senaz eta kontuz, jakina. Edonorri edo edozerri zaunkaka ari den senarik gabeko zakur ergel eta txoroaren antzera ez gaitzela zalapartaka ihardun. Beti ere, zaunkari baino argiemale izan hobe dugu gure egoeran.

Iritziak eta jokabideak azter eta maxia badaitezke ere iritzi eta jokabide hoiak jabeak ezin daitezke agerian nabarmen erazi gure egoeran. «Bekatu sala daiteke, bekataria ez ordea» esan ohi zen. Are gutxiago bekataria ustekoa zigortua izan daitekeenean. Errazegi izendatzen dugu jendea. Non-dik nora dabilen errazegi esaten eta idazten dugu.

Halako ikastola, halako erakunde, halako talde, halako pertsona erraz haiztzen eta dantzatzen dugu. Ahotan, irratian eta aldizkarietan zenbaiten izenak eta arrastoak emateak kalte haundiak ekar ditzake.

Haur baten ipuin bat zela eta ez zela ikaragarritzko astindua eman zitzaion Gipuzkoako Ikastola bati zenbait aldizkaritan. Behin eta berriz, suma ahalak idatzi ziren. Zahar batek ikus ditzakeen sorgin guztiak ikusi ziren.

Jakingo ote du zenbat kalte egin zuen? Hura guztia bildurik, erderaturik eta gorderik da. Diru-laguntza ukatzeko aitzakitzat eragiltzen da gaurregun.

Adibide bat besterik ez da. Milaka gertatu dira batetik eta bestetik. Garbi denak bota dezala lehen harria.

Ez da aholku aldrebesa, honako hau, gure egoeran: «Norbaitek zerbait gaizki egiten duenean bakarka esan iezaiozu. Jaramonik egiten ez badizu, zoaz bizpahiru lagunekin. Halere zuzentzen ez baldin bada esan ezazu batzarrean».

Etxeko kontuak etxean gordetzea izaten da onena. Hauzokoak, erruki itxura guztiekin, parra besterik ez digu egingo. Para besterik ez bada, gaitzerdi!

Ika-mika harrotzen ditugun hautsak noraino irits daitezkeen ohartzen ote gara? Zeinen onerako? Gure kaltetarako noski.

Beroaren beroaz non gauden eta nola garen ahortzi egiten zaigu. Izan dezagun sena piska bat.

J E N D E A

«Bai, hor ari dira gazte batzuk eginahaletan. Baina jendeak, zer egiten du jendeak? Ezer ez. Zai dago, besteek zer egingo...».

Honelakoak sarri entzuten dira. Eta ez dira harritzekoak. «Jendea» egiten duena, ez dago konparatzerik, beste haiek egiten dutenarekin. Baina ez da egia, jendeak ez duela ezer egiten. Jendea, bestetik ez bada ere, eboluzio haundi bat ari da egiten.

Azken urteotan mugimendu izugarria sortu da Euskal Herrian. Jendea ere barru-barrutik mugiarazi duen mugimendua. Egin ere asko egin da. Baina egin den eta egiten dena baino ere haundiagoa, jendearen egin nahia da.

Hori oso positiboa da. Buru-belarri ekintzan dabilen jende asko keja da, laguntasun gutiegi omen duelako. Gauzak ez dabilta behar bezala.

Ikastola aurrera atera nahiz da biltzanei, sarri entzungo diezu: «berriketa asko, baina zerbait egiteko orduan, inor ez da agiri». Eta egia da: jende asko langile hobe da mingainaz, bestela baino.

Aldizkariak atera behar dituztenek, berdin esango dizute: «lankideak behar ditugu, ez dugu behar haina jenderik, dirua falta zaigu, itota gabilta».

Argitaldariatik lantu bera: «bati lan bat enkargatu, eta baietz esaten dizu, baina gero ez du egiten. Edo halako egunetarako agindu, eta urtebete geroago ekartzen badizu, gustora halare». Eta abar.

Alde guzietan problemak. Ezinak. Organizazio falta. Zeregin gehiegi, zeinek eginik ez. Frakasoak.

Politikoei keja berdinak entzuten zaizkie: «konzeptu eta ekinbide politiko garbirik ez da; bakoitza bere bidetik ari da; ez gauden prestaturik, etorriko diren egunetarako».

Lan arazoetan dabilenak: «langile kontzientzia garbirik ez da; jendeak ez du buruan irabazi lasaia besterik; langileak ez ditu ezagutzen eta ez ditu haintzakotzat hartzen bere eginkizun politikoak».

Gauzak, egia da, ez dira nahi bezala egiten, ahal bezala baino. Eta ahal dentxoa, dentxo guti da.

Eta, halare, Euskal Herria itxuraldaturik dago. Jendea. Zenbait urte kanpoan egin eta ailegaten denak, ezin die sinetsi bere begiei eta belarriei.

Jendearen interesak, abestiak, konbertsazioak. Dena. Harrigarria da. Euskal herri berri bat agertarazten dizu denak. Edozein huskeriatan sumatzen da hori. Musikazaletasunean, festa giroan, lan gauzetan. Herbestean gauzak nola dabiltazen jakin nahi da. Nola doa Greziako hori? Aho guzietan Portugal. Denean nabari duzu, ikaragarritzko kanbioa egin dela. Eta hori ia ez da hiri haundietako gauza bakarrik. Herriak eta hauzoetan ez da bestela. Eta zaharrak ere. Ez gazteak bakarrik. Haurrak nola hezi. Erlijio gorabeherak nola jukatu. Zertan ote diren Europako beste sozialistak. «Zer diferentzia dago sozialismoaren eta komunismoaren artean?», galdetzen dizu etxekoandre batek. «Politikan nik ez dakit ezer, baina...», esaten dizu langile batek. Eta «baina» luze eta oso politiko bat kontatzen dizu, munduko zentzu hoberenaz.

Egia da, eta ez dago zergatik ukatu, berrogei eta hamar mila gauza negargarri aurkitzen dela.

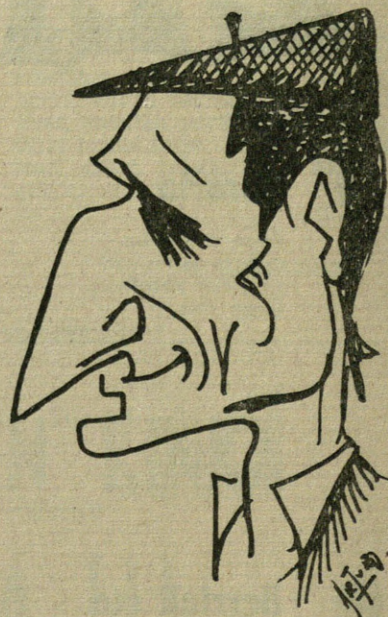
Baina zenbat gauza pozgarri gehiago aurkitzen den, apenas esan liteke, esan ere. Eta pozgarria, benetan pozgarria, ez dira euskal afari sonatu horiek, eta mendi eta parajeak, eta nik ez dakit zer gehiago, eta sagardoa. Pozgarriena jendea da. Jende tristatu eta kejosu horixe: ekintzaleak. Eta beste jende guzia: ezer egiten ez omen duena.

Beharbada ekintzaleek berek ez dute ikusten, zenbat egiten ari diren. Eta zenbait kostatzen zaie eta nekatzen diren bakarrik, ikusten dute. Egunero eman beharrezko pausotxoak, beharbada, ez die uzten ikusten, pausoka-pausoka egin duten bide luzea. Beti beren inguruaz bururik, agian ez dute ikusten, inguru hori nola poliki-poliki arras aldarazi duten.

Ez da harritzekoa, zerbait egiten —eta hobeto egin nahita— dabilen jendea, kexu bada. Jendeak ez gehiago laguntzea ere ez da oso harriagarria. Idealismo asko behar da, Euskal Herrian, ezertan aritzeko. Eta idealismoaz gainera, zer nola egin asmatzen ere, zaila da. Zerbait egin nahi lukeen jende askok, ez daki zer egin, nola egin. Bere mila buru-hausteren artean ez daki nola burubidatu. Izan ere, denak ezin izan litezke «liberatuak». Egunero zortzi, hamar, hamabi ordu, lanean sartu beharra dago. Bizi denak jan eta edan ere egiten du. Ezkondu ohi da. Bizitza bat erosi eta jarri beharra dago. Zorrak. Euskal Herriko bizimoduak bere eskakizunak ditu: taberna, afariak, tertuliak, eta abar. Eta alferrik eskatuko zaio euskaldunari monje asketa baten antzeko bizimodua, hori dena utzita. Guzi hori eta «kontsumismoa» eta jendearen axalkeria eta axolagabezia kondentzea da errazena. Denei erabateko militantismoa eskatzea da errazena. Baina irrealista da.

Begira dezagun, gehiengo nahasi hau ere, egunoroko ktramiletako gizon hori, zenbat kanbiatu den. Ez du gauza haundirik egingo. Ez da beti saltsan ibiliko. Baina Euskal Herrian gauza gehiegi gertatu da azken urteotan. Eta gizon hori ere kezka bete da. Atxikitasun eta sinpatia batzuk sortu zaizkio. Politikaz arduratzen da. Zerbait egin nahi luke. Zerbait gerta dadila, behintzat, nahi luke. Eta aprobetxatu beharra dago gizon hori.

Orain artekoa, ekintzale osoen denbora izan da. Militantzia garaia. Euskal Herria biztu dute. Bero-berotu dute. Ekintzale osoa, hemendik aurrera ere, behar-beharrezkoa izango da. Baina

hainbeste lanen fruitua ere bildu beharra dago. Ekintzale osoak, berak bezala ikusi nahi lituzke beste denak ere, sutan sartuta. Erraz pentsatuko du, epelago iruditzen zaizkion guzi horiek, ez dutela deus balio. Bibolina jotzen ari direla. Eta pikutara bidaltzeko tentazioa izango du. Aspertuta. Edo nazkatuta. Edo neka-nekatuta.

Minoria ekintzale sutsu batzuekin BAKARRIK segitzeak, ordea, ez du irabazirik. Iratzarri eta kezka bete den jendetaria guzi hori zabartuaz, orientaziorik eta organizaziorik gabe utziaz, ez dugu ezer irabazten. Aitzitik, hori egiten duen euskal ekintzalea, beste batentzat lurra lantzen ari da. Beste batek bilduko du, nekez eta odolez berak ere duen uztia.

Gehien-gehiengo osatzen duten jende-samaldak, ekintzaleak ezin ditzake abandonatu. Gizatalde xehe guzi horiei ere —gizabarreri, esango zukeen Orixek— irtenbideak eskaini behar zaizkie. Posibilitadeak iriki. Zer egin dezaket erakutsi. Jende oldeak, masak, indar ikaragarria du, Portugalen bertan ere ikusten ari garenez. Baina, indarrik izan dezaten, lehenengo, gizaldrak, masak, indar bat bihurtu behar dira.

Organizatu egin behar dira, hortakoz.

JOXE AZURMENDI

zeruko
ARGIA
EUSKALDUN ASTEROKOA

UGAL ETA ZABAL
EUSKALDUNON ASTEKARIA

Izen-deiturak
Kalea Zenbakia
Herria (Prob.)

zeruko
ARGIA

JABEA:

Nafarroa, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak.
Burlada, Kale Nagusia. 101
Donostia, Okendo. 22
Telf. 41-95-88

Ondezkaria: Kaletano Ezeiza Iturriza

ARPIDE SARIA:

Barruan	400 pezeta
Korreo batasunetako herrietan	620 pezeta
Atzerrietako beste herrietan	460 pezeta
Alrez	Aldaz aurretik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 10 pezeta

Moldiztegia eta Idazkaria:

«Gráficas Navasol»

A. Adoain, 1. IRUINEA

D.L.: NA. 80-1963

ZENBAT GARA

Miraria

Jaun eta jabe
ezpata zorrotzez
ta pake zaintzez,
ikusi dut

cartaginesa zaldian

.....

Ixi!
Begiak dira mintzo.
Ixi ta ixi,
hago ixilik!
Miraria: Bakea

(Otsalar, 1964)

Berriak eta

Bizkaiko Aurrezki Kutxak dagoeneko agortuak ditu Txistu Metodoaren 10.000 aleak. Laster bigarren edizioa egingo du, hau ere 10.000 aletakoa.

● Urriaren 20tik 26ra arteko zazpi egunetan, I Organo Astea eratzeko da Gipuzkoako Diputazioaren laguntzapean.

Egunero organo kontzertu bat eskainiko da. Hilaren 20an Donostiako katedralean hasi, eta aste barruan Lesaka, Loiola, Markina, Bergara eta Veran eratu ondoren, hilaren 26an Donostiako Santa Maria elizan izango da azkena.

● Diario de Navarra egunkariak prestatu du aurtun ere X Axular Saria. Nafarroako eskoletako neska-mutilek parte hartu ahal izango dute. Lehen saria 1.500,— ptakoa izango da.

Araudiak dioenez: «Haurrak behar dute, mintzo diren bezala idatzi. Gehiago kontatu da Sarirako errateko airea edo gatza, utsik gabeko ortografia ere baino».

Idazlanak, gehienez bi orrialde luze izango dira, eta Diario de Navarra delakora bidali beharko, ekainaren 15a baino lehenago.

● Urte terdi barru martxan hasiko omen da Lemonizko nuklear zentrala.

● «Real Sociedad Vascongada de Amigos del País» delakoak eraturik, hasiak dira Iruinean nagsientzat euskarazko gau eskolak.

Urrian hasi eta udaberri arte iraungo dute.

● Urriaren 26an, Basauriko «Zinema Sozial» delakoan, talde berrientzako VI Euskal Kanta Jaialdia eratzeko da.

Euskal Irakasle Titulutarako etsaminak

Urriaren 4ean, Euskal Irakasle Titulua lortzeko etsamina eratu zen Irun-Ondarrabiako Betharram Ikastolan, Mendelu hauzokoan alegia.

Aspalditxodanik ari zen ikastola hau irakasle titulutarako etsaminak Irunen eratu asmoz. Antza denez, Euskaltzaindiak ez zuen haseran ideia hura ontzat hartu, eta ez, noski, tokian tokiko inizatibak gaizki ikusten zituelako, guztietara iritsi ezinik ibili beharko ote zuen beldur zelako edo, baizik.

Edozein modutan, azken batez, irakasle pila ederra biltzeko posibilitatea zegoela-ta, Euskaltzaindiak baiezta eman zuen, pozik eman ere. Hala ere, badirudi, aurrerantzerako, Euskaltzaindiak nolabaiteko programazio bat moldatu nahiko lukeela, irakasle etsaminei dagozkien arauak (nor, noiz, non, nork etab.) aldeztu aurretik zehaztuz.

● Urriaren 4eko etsaminari dagokionez, berrogeita hamarretik gora ziren aldeztu aurretik hitza emana zuten irakasleak, azkenik guztiak agertu ez baziren ere, eta etsamina ondo edo gaizki erabat amaitu zutenak berrogei izan zirelarik.

D (lehen) mailako etsamina hau Patxi Altunak prestatua izan da, eta, zuzentzea, Xalbador Garmendia, Alfonso Irigoien eta Xabier Kintana euskaltzainek egingo dute, orain arte ere egin izan dutenez.

Zestoa Zine Club

Zestoa zinezaleak berriro ere ekiteko dira beren ohizko zinema saioekin. Eta «zapata» berriekin ekin ere, azken batez «Zine Club» titulua eta baimeak ofizialki lortu bait dituzte.

Aurreko urteetan bezalaxe, aurtun ere programa moldatzen dihardute. Urrian hasi, eta udaberri arte, hamabosten bat filme agertaraziko dira, hilean pare bat eskainiz. Aurtengo zikloari urriaren 24ean ekingo diote, iluntzeko bederatzioak laurden gutitan, Elizon-

do Zinemaren beti bezala. Lehen filmea Francesco Rossi-ren «Lucy Luciano» delakoa izango da.

Horrez gainera, ziklo luze honetatik aparte, II Zinema Astea ere eratzeko da udaberri inguruan. Hainbat filme berezi aurkeztuko da, bai eta hitzaldiak eta jendaurreko elkarrizketaren bat edo beste ere.

● Besterik ere bada Zestoa aldean zineari buruz. Iazko lehen zinema astean erabaki zenez, Euskal Zine Lehiaketa bat eratzeko geratu ziren zestoarrak. Asmoa aurrera doa, patxada handiz baina bide seguritik nonbait. Filme soilak edota dokumentuak ere parte hartu ahal izango duten eta beste hainbat arazo eztabaidatan dute.

Nafarrekin ere harremanetan ari dira, eta zerbait aterako da noski. Dena den, eratzekotan, urtebete barru izango litzateke, datorren udazkenean, alegia. Gauden zestoarren zain.

Soraluze-ko Ametsa eta Nai-Bat, S. A.

Plaentxiako «Soraluze-ko Ametsa» elkarteak gerra aurreko batzokia erosi berri du, bertan ikastola berria egiteko asmotan. Eta, erosi-ala, zer esana azaldu da plaentxiatarren artean.

Hauzia zera da. Gerra aurrean, «Nai-Bat» S.A. delakoa sortu zen. Beste zenbait helbururen artean, Batzoki Abertzalea eraiki ahal izateko sortua izan zen. Inoiz konfiskaziorik gerta ez zedin edo (gero gertatu zenez, hain zuzen), Alderdiak nahiago izan zuen besteren baten izenean erosi, eta gero Batzokiari alkatatu. Halaxe egin zen, Leizaola egindako kontratu batez, hain zuzen.

Gerra irabazi bezain laster, Estatuak hainbat konfiskazio egin zuen garaituen artean, eta jakinda nahiz jakitea, legearen aurka behintzat, batzokiak jabetu zen, legez sozietate pribatu batena zen arren.

Ondorioz, subastatan, irundar batek (Zabala) etxeaz jabetu zen, eta geroztiko urtetan «Nai-Bat» elkarteak edozeinbat ahaletan saiatu da, haren jabetasuna, berriro, lege, bere eskutara itzul zedin. Gestoak bide onetik omen zihoazen.

Gauzak honela, oraintsu, ikastola berria egiteko premia sortu delarik, Soraluzeko Ametsak iraundarrari erosi dio batzokia, «Nai-Bat» elkarteak bazkide batzuekin bai, baina biltzar nagusiarekin kontatu gabe, itxura denez.

Haserre eta harridura azaldu da zenbaiten artean. «Nai-Bat»eko lehendakariak dimittitu egin du, eta hainbatek esan ere esan du: «Ikastolaren izenean lapurretan egin ote daiteke?».

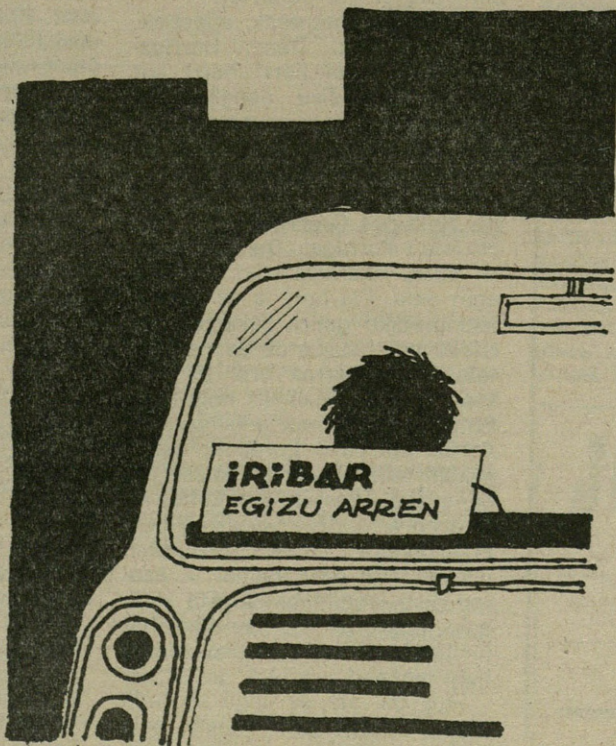
Elkarte bakoitzak izango ditu, noski, bere arrazoiak. Tala ere, hainbat dira ainean geratzen diren galderak: Gauzak goxoago ez ote zitezkeen egin? Abertzale giroan sortutako sozietate batek ez ote lioke ikastolari erraztasunik emango? Eta akzionisten eskubideak? Laster eraikiko den ikastolak ez ote du beharko herri guztia erantzutea.

Guztiok dute hitza.

Eta gero...

Euskal Herri guztian segurutik, eta Deba bailadan bai behintzat, bat-bateko larriunea sortu da azken nazioarteko erabakiak direla eta.

Exportazioa moztutzeaz, hainbat eta hainbat enpresaren merkatalgo gestioa noraezean geratu da. Kontu izan, badirela gure artean produkzioaren %80 exportatzen duten lantegiak, eta, normala ez bada ere, %100 Suezia bidaltzen zuenik ere ba da Goierrin.

Erabaki hauek lehen lehenik exportatzaileei dagozkie arren, ezin besteko ondorioz gainerako guztietara ere iristen dira azken batez, industri mundua hautsi ezinezko katea bait da. Esate baterako, produktua magnifaktura lantzen dituen Elgoibarko enpresa batek, %66 beheratu dizkio eskariak Eibarko akzesoriogileari.

Mexiko-ko portuataraino iritsi eta Atlanticoan zehar berriro ere karga osoarekin itzuli behar izan duen barkua ere hor da, nonbait, zer egin jakinezta. Honelatsu, beste zenbait dato zehatz, izen-deituraz ere aipa genezakeen.

Dena den, stockak gora doaz eta eskariak behera. Edozenbat enpresaren «Expediente de Crisis» delakoa barra-barra entzuten da. Dirurik ez da, bestalde, kalean.

Lehen estu ari zirenak, areago orain. Ondoko hiru hilabeteak ez dira, ez, nolanahikoak izango.

Ofizialtasun ezaren ondorioak

Euskaldunok badakigu, azken ehun urteotan (eta lehenagotik ere) jasaten ari garen normalizazio falta hau ofizialtasun ezaren oinarriturik dagoela. Izan ere, gaitz kroniko honetaz guti baino gogoratzen ez bagara ere, ez euskarak eta ez Euskal Herriak berak ere ez du gaur egun —oraindik!— inolazko ofizialtasunik.

Hau honela delarik, eta, besterik ez, gure arteko herri erakunde eta antolamenduei Herriak berak eman beharko die zor zaien ofizialtasun hori, ondoko urtetan gauzak asko aldatzen ez badira behintzat.

● Herri ofizialtasun hori dagoeneko neurri handi batetan lortua duena Euskaltzaindia da, ipar nahiz hego aldeetan barreiatua egoteak duen meritu eta garrantziak gainera.

Neurri handi batetan esan dugu, baina ez, ordea, osoki, oraindik ere Euskaltzaindia kontutan hartzen ez duenik ere bada-ta. Eta, gezurra dirudien arren, arbuioak ez datoz, zuzenki behintzat, ofizialtasun hori kontrolatu behar lukeen administrazioaren aldetik, Euskal Herriko bertako zenbait erakundetatik baizik.

● Oraindik orain, Bilboko «Euskerazaleak» elkarteak, euskal irakasle tituluak emateko programa jakinarazi du berriki, bai eta Madrileko Hazkuntza eta Zientzia Ministeritzari haren homologazioa eskatzeko asmoa ere.

Edozein elkarte ahal dezake, noski, nahi dituen bezalako ikastaroak prestatu, baina tituluak eman ahal izateak erakunde bakar baten arazoa izan behar luke. Euskal Herriko kultur elkarte guztiak tituluak ematen hasten badira, gurek egin du!

Baina, itxura denez, Iruñeko Udaletxeak, Ikastola Federazioak edota Bizkaiko Diputazioak Euskaltzaindiak kontutan dute arren, Bilboko «Euskerazaleak» ez bide dio nahi Euskaltzaindiari herri ofizialtasun hori onetsi. Gure akademiaren lege ofizialtasun ezaz aprobetxatzen da, beste era bateko tipifikazio juridiko baten bila.

● «Euskerazaleak» elkarteak zenbait zuzendari, euskaltzain laguntzaileak dira. Batera edo bestera, baina garbi joka dezaten nahi genuke.

Ez da gero erraz, bi erregeri zerbitzea.

Diputazioko Lehendakariari errespeto handiz

Giputz Diputazioko Lehendakariak zenbait iritzi azaldu ditu, Madrileko egunkari batetan egin dioten elkarrizketa batez.

Ez goaz hemen han esandakorik eztabaidatzera. Nor bere iritzia jabe da, eta Araluze jauna bezain gizon publiko bat, are gehiago.

Hala ere, bi puntu, ezeztu baino argitu nahi genituzke.

Bat. Araluze jaunak, irailaren 28ko «normalitate» aipatu zuen. Fobaila, pelota, arzakur lehiaketa... Egia. Egia bai, baina egun berean ez zen, ordea, Txistulari Eguna eratu... Gipuzkoako Diputazioak antolatua.

Bi. Eta delakoak ez duela programa politikorik egin. «Y si hay programa, yo Presidente de la Diputación no lo conozco». Hala ere, Iruñeko «El Pensamiento Navarro» egunkariak, ETA-ren manifesto bat argitaratu eman zuen ekainaren 24ean.

Gipuzkoarren lehendakariari, errespeto handiz.

KAPITALISMOAREN KRISIAK

I.—TEORI ALORREAN.

Ezkertiarren ustetan kapitalismoa azkenetan dago; sistema kapitalistak egunak kontaturik ditu: imperialismoa, kapitalismoaren azken fasea da, eta orain, inperialismoaren aroan gaudela zalantzarik gabe, Leninek irakasten digun bezala.

Marxen ustetan, bi baldintza bete behar ziren kapitalismoa deuseztatzeko: objetiboa bata subjektiboa bestea. Lehenbizikoa, sistemak berak barruan duen zerbait da: kapitalisten irabazien taxua beheraka abiatuko da, kapitala inbertitzeko go-koak kenduaz, eta ondorio bezala, kapitalistak guttitzuz eta kapitala esku guttiagotan bilduz eta zentralizatuz joango da.

Kapitalisten zentralizatzeko hau zinetazkoa da dudarik gabe. Garbi ikusten den gauza da, egun multinazionalak Kapitalista talde ttipi batzuen eskuetan izanik, mundu guztiko merkatua bereganatzen ari direla, sozialista erresumetan beretan ere bai. Frogatzat hor ditugu Coca-Cola eta Vodka edarien artean sortutako akordioak; bergauza gertatzen da Ipar Amerikako zenbait bankuren inbertsio eta delegazioekin Ekialdeko Europan.

Bestalde, ez dituzte hauek beren irabaziaz urriturik ikusten, urrik eman ere, hauditurik balzik. Ipar Ameriketako Petrolio konpainiak lekuko: petrolio krisia dela eta, galdu ez, baizik, double irabazi dute. Halere, eta hontan ez da zalantzarik, enpre-za askok atekak itxi dituzte. Zergatik? Irabaziaz arraz ttipitu zaizkielako eta kapitalari errentarik ateratzen ez diotelako. Itxi behar bada itxi, berdin zaio sistema kapitalistari lanik gabe jende mordo bat utzi. Kapitalismoaren lege nagusia betetzen ari da enpresa hauentzat Marxek zioen arabera, irabazian taiua jaisten ari da alegia, sistemaren krisia agertuaz.

Marxek erakusten dizkigun mekanismoak ez dira hain sinpleak ordea. 3. tomoan agertzen digunez, kapitalismoak zenbait resorte eta euskarri baditu irabazien taiu hori eror ez dadin. Kontrako indar bat, langileak sortutako balio osoaren multzo-rik, errenta nazionalaren zatitiki alegia, alokairuen proportzioa jaistea litzateke, bai teknikaren aurrerapen bidez, bai produkziozko kostoak jaitsiaz (lehen materialak merkeago erosiak esaterako), bai alokairu errealek jaitsiaz, bai langabezia haundituz, etabar.

Bigarren alderdia berriz, baldintza subjektiboek betetzen dute. Zenbait sozial-inperialistak eta sozial-burgesek uste duten bezala, sistema ez da bere gisa eroriko, baizik eta bultzatu egin behar zaio; egiteko hau langile erakundeei dagokie. Jendea lanik eta jatekorik gabe gera dadinean, orduan ohartuko da nor den bere etsaia eta kondizio hoi-etan zergatik dagoen. Iraultza kontesto batean hezi ondoren, langileari irtenbide batzu erakusten baldin bazaizkio, iraultza-aren ordua laster etorriko litzateke.

1929. gertatu zen krisia bezalakorik inoiz ere ez du sufritu gizarte kapitalistak; halaz ere, ez zen ahal izan iraultza aurrera ateratzerik, izan ere langileria-aren «abots» beharko zutenak ez baitziren ausartu edo ez baitzu-

ten nahi izan aldakuntza radikalik eman nahi izan, nahiz eta langileria-aren gosea eta haserre Mendebalde guztian zabaldurik egon. Gerora, fazismoak eta nazional-sozialismoak zenpatu zituzten langileria-aren minak, penak eta doloreak.

II.—ORAINGO KRISIA

Oraintsu bi urte, ekonomi arazoetan espezializatuak hasi zitzaizkigun esaten, 1929.eko krisia bezalako batean sartzen ari girela; etorkizun beltza agertzen ziguten, urte txarrak eta langabezia. Zenbait optimistaren ustetan, kapitalismoaren urratsetan geunden, gizarte berri bat sortzeko aurrean. Hauteskundeak aurretik, Frantziako gizarte berriaz Mitterrand-ek erabili zituen sloganak hor ditugu, baina ezer orijinalik ukan gabe; hoy nonbait Europa eta Ipar Amerikako ezker intelektualek ametsak, zenbait aldizkaritan publikatuak (Ikus «Nouvel Observateur», les cahiers du club du «nouvel Observateur», n.º 6).

Bi urte igaro ondotik, alde aurretik iragarri ziren guztiak ahaztuxerik dira. Sistema kapitalistaren mekanismoak berriz indarberritzen hasiak baitira, ez argi eta garbi oraindik baina bai nahikoa, optimismo eta guzti sentitzeko moduan. Egoera berri hau frogatzeko hor dugu Ipar Amerikan gertatzen ari den erakopazioa. Ipar Amerikan inflazioa beheiti ari da. Joan den abuztuan, prezioak 0,2 % igo ziren bakarrik; hau izan da 1973.eko Uztailaz geroztik izan den igoketarik ttipiena. Bestalde, iragan Uztail eta Ekainean prezioen igoketa 1,2 eta 0,8 % izan zen.

Errekuperazio honen sinaleak beste zenbait sailetan ere nabarmentzen hasi dira; esate baterako. New York aldean boltsa bera optimistago sentitzen da eta tituluen prezioak gorat abiatu dira. Enpresten ikusmira ere berdintsu. Enpresten stock-ak jaisten hasi dira; stock-ak erreku- peratzeko egintza haunditua izan da, eta hori dela eta inbertsioak ugaltzeko optimismo berria sartu zaie enpresa gizoniei.

Britania Haundian bertan, nahiz eta hemengo ekonomia ia lur jota egon, optimismo berri bat sumatzen dela uste dut; adibidez, aurtengo inflazioa 25 % inguruan ibiliko da, eta bestalde langabezia datorren urtearen bukaerarako 1.500.000 pertsonak sentiko ote duten uste da. Langabezia haunditzen ari da, baina jadanik indarra galtzen hasirik da. Bestalde, boltsa ere goraka

hasia da gobernuak inflazio eta langabeziaren kontrako neurriak hartu ondoren; enpresten stock-ak jaisten hasi dira. Errekuperazioa hasi delako seinale da guzti hori, enpresek, bere stock-ak eguneratzeko egintza haunditu egingo baitituzte.

Berriro ere, sistema kapitalistak nahiko resorte martxan ipini du, bere hortan deuseztatua gerta ez dadin. Krisi batetatik atera eta bestean sartu, baina kapitalismoa aurrera ari da beti, gaiztuz guztien kontra txertaturik bailegoen.

Sistema kapitalistaren eusleak kapitalistak, teknokratak eta era guztitako bulegokraziak dira. Krisi baten ondotik beren ondorio bereziak ateratzen dituzte eta egiahalak egiten saiatzen, hurrengo batean horrelakorik gerta ez dadin; askotan, hala ere, beren eginahalek lur jotzen dute. Esan behar da hahere, egiten dutena nahikoa eta gehiegi dela, baldin eta ezkerrekoak ikusle bezala bakarrik jarraitzen badira.

Kapitalismoaren aurkako indarrak, langile alderdiek, sindikatoek eta intelektualek ez dute metodo berririk «asmatzen» —ez dutela praktikan ipini nahi esango nuke— sistema hori gatazkatzeko; ezagutzen dutenek ere ez dute erabiltzen, minoria ttipi batek izan ezik.

Langile alderdiek, era guztitakoak direlarik, burgesiaren zerbizutan dauden alderdiekin pakto politikoak osatzen nahiko lan badute, nahiz eta azken urteotako esperientziak eta betikoak txarrak izan.

Sindikatoek aski lan badute alokairuak igoerazi nahiz eta, nahiz eta alokairu berriak hila- bete barru, inflazioa dela eta, lenenean geratu. Baina, betiko ingurutik ez dira ateratzen, politika alorretik at egonik.

Gauza hau guztiak ikusirik, zalantzarik ez dut egiten, indar guztiok sistemak irentsi dituela; ez hori bakarrik; esan daiteke, sistema kapitalistaren zerbiztaririk bizkorrenak bihurti direla. Esate baterako, langile sindikatoen bidez, lanik gabe diren miloika langileren urdailak aserik geratzen dira, izan ere, horretarako, kapitalistek indarrez kendu beharrez, sindikato hoi-ek boroiek ematen baitiete egunero ogia. Krisi denboran, alderdi burgesak sistemari eusteko kemenik gabe geratzen direnean, hor agertzen dira sozial-demokratak eta komunistak. Esate baterako, Italiako alderdi komu- nista, delako «Pakto historikoa-

ren» bitartez, kapitalismoari esku bat luzatzen ariz zaio, bere hortan puskatubeh arrear. Urrutira gabe ere, gure artean horrelakorik zerbait ezagutzen dugu.

Munduko azken gerra ondoko krisia haundienetarik ateratzen ari gara zalantzarik gabe, eta badirudi ez dela ezer berririk gertatu, guztiok pozik garela

sistema honekin, ordena betikoz eman dela... Berriz ere krisiak etorriko dira... onenean beste berri batean sarturik gara... Es- kuak sakelari sarturik noiz arte egon behar dugu orain arte egon izan garen bezala? Ala, Marcusek arrazoi ote du?

B. BAKAIKOA

LIBANOREN KINKA LARRIA (I)

Egunetik egunera geroz eta egoera larriagoan arkitzen da Libano. Ia egun guzietan, berrogei lagunetik gora, bortizki hilik, musulman nahiz giristinoen hauzo osoak erretzen eta are gogorrago atzo, hillak 8, hogeita hamabost haur errugabek galdu zuten beren bizia. Libanotik heltzen zaizkigun albisteen esanera, Tripolin, Zgorga edo Beiruten zer gerta daitekeen ez dago antzematerik. Rachid Karamé lehen ministroak, iragan astean dei lazarri bat egin zuen: «Burrukari Aski!», «Aberkideok Adiskida gaitzen!» Baina oraingoz, Karamé politikoki giharretsuaren deiak ez bide du oihartzunik; eta Libano ez da bare. Alderantziz ilunabarra heltzeko beldur, non Ulster edo Belfast berri bat bailitzan! Eta ipar Irlandan bezalatsu, Libano ere zeinen harrigarri gerta badadi ere, burrukak edo gerra zibilak erligioaren ikurrina hartu bide du. Han Irlandan, katolikoak protestari aberatsen erasopean eta injustizian badira, hemen Libano giristinoak dira dirudun eta boteretsu, musulmanak deusik ez dutenak. Bestela esan, Libano, ezkertiarrek musulmanak dira, eskuindarrak edo «Kataeb» alderdikoak giristinoak.

Azal-azaleko eskema hauetaz ez bide da inor aseko; ez da ase behar ere. Zeren orok dakigu Irlandako problemaren gakoa ez datzala erligio-talde desberdinen burrukan; bidenabar, Libanoko musulman eta katolikoena ere. Ez dut uste gutarteko inork sinets dezakeenik, Irlandan katoliko eta protestari-ek, sinismen diferenteagatik burrukatzen direnik. Nik zera bakarrik adierazi nahi nuke: alegia Libano, Irlandan bezala, gerra zibilak herritarrek bi talde haunditan multzotu dituela eta burruka ere Ulsterren edo Londonderry bezala hauzoetan finkatzen dela. Egun hauetan ikusi ahal izan dugunez, Beiruteko giristinoen hauzo osoa, esate baterako Achrafie deritzana, orainarte Kataeb-ko falangista saldo baten bizitokia suntsitua izan da.

Aurtengo urte honen buruan, Libanok laugarren burrukaldia du oraingo hau, eta agian gogorrena ere. Apiril-Maiatzean eta Ekain-Uztailen 2.314 lagun hil zen, Irailean berriz 1.300-dik gora eta egungo abiadurari jarraiki, lerro hauek argitara orduko, auskalo zenbat! Ramadanen barauhil sakratuaren ondotik, Karamé-ren gobernuak bakealdi bat lortu zuen; baina oso laburra eta ondoriorik gabea. Talde bakoitzak, gobernuaren deiari jaramon egitea baino harmaz hornitzea nahiago izan du. Karaméren gobernu, horretara, azken frogantzak lekuko, Libanori aterabide bat emateko, ez da gauza eta itxura denez ez eta ejerzitoa ere. Libanoren arazoak, ahalik azkarren «arabizatzea» eskatzen du, Siriak eta Kuwaitek uste duten bezala.

ANATSAN

ETXEO- ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'ezu
ATOMIZADO LAGARTO — jabola erabiltu beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jabola bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra
Etxeo-andrearentzat neskaerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

Haurrentzat Antzerkia (I)

Antzerkia zer den erakutsi beharrik ez dugula uste dugu. Ezta antzerkiaren bitartez gizarteko mugimendu bat sortzen dela ere.

Betidanik anterki lan asko aurki liteke munduko Herri gehienetan, eta badakigu jakin, nolako indarra duen Artearen adar bereizi honek gaurko egoeran.

Nolako antzerkia halako aurrerapena hezkuntzan baldin badugu, ez digu enork oker gaudenik esanen. Bestela eta baten bat gurekin ados ez bada, edozein Herritako antzerkiaz liburu bat hartu besterik ez du egin behar. Bere baitan, Herri horren unerik aurreratuenak literaturazko gaiekin lotura estu batetan daudela ohartuko da.

Beraz, zalantzarik gabe, antzerkiak Herri baten hezkuntzako maila erakus dezake. Baina zutabe hauetan ez diogu munduko antzerkiaren bideari jarraitu nahi, Euskal Herrian dugun eta eduki dezakegunari, baizik.

Baldin gure Herriko antzerkiaren gainerako azterketa ttipi bat egiten badugu, guk ezagutzen dugu lehen mugimendua Zuberoakoa da. Zuberoako pastoralak ospe handia izan du Euskal Herrian, eta gaur ere ba dirau maila berdinean.

Uharte bi bezala, euskal literaturaren barruan eta antzerkiari dagokionez, Peñafloidako Kontea eta Pedro Ignacio de Barrotia ditugu hiru obren egile.

Lehenengoak «Gavon Sariac», Sor Luisa de la Misericordia izenordez zinaturik, 1762an, eta «El Borracho Burlado» 1764ean, idatzi zituen.

Barrutiak «Gabetakoa ikuskitzuna» delako obra idatzi zuen, hemezortzigarren mendeko lehenengo erdian. Kritiko askoren iritziz hau da euskaraz egindako antzerkirik balioetsuena, eta arrazoirik ez zaiela falta uste dugu. Hego aldean 1876an dagerkigu euskaraz egindako lehen antzerkia: «Anton Kaiku». Itzulpena zen, Marzelino Soroak egina, frantsesez idatzitako «La pharse du Maitre Pathelin» deritzan lanatik. Eta antzerkiaren abiadura urte honetatik hasten dela diogegu.

Obra ttipi horren ondoren, izen batzuen artean, Toribio Alzagarrena eta, apur bat geroxeago, Antonio Labayenena ditugu. Bion artean amaika antzerki osatu dute eta, dudarik gabe, beren garrantzia handia da euskal literaturaren barruan.

Gaur egun, antzerkile bezala, gure ustez, bi izen jarriko genuke: Piarres Larzabal eta Daniel Landart.

Hark Zuberoako pastoraletan hantza duen antzerki mota bereizi bat lortu du. Lekuko bezala «Orreaga» deritzan lana. Hala ere, baditu beste batzuekin haiekin zerikusirik ez dutenak: «Senperen gertatua», «Hila esposatua»...

Hasera, batetan Daniel Landarten obra, Zokoako apaizak zabalduakoa bidetik joan da. Baina Landartek bere hildoa aukeratzaren jakin du eta gaurregun Euskal Herri osoan ezagunak dira bere lanak. Gainera, bere taldea herriz herri dabil, zentsura erditik igarotzen ez denean, obrak aurkezten.

Azken urte honetan antzerki taldeak ugaritzen ari dira, batzuek lan polit bat egiten. Baldin bide horri jarraitzen bazaio eta ez badu oztoporik aurkitzen euskal antzerkiak etorkizun ederra duela deritzagu.

Baina, eta orain hasten da lantto honen gaia, bizidun guztioi gertatzen zaigun bezala, antzerkia handi dadin zaindu behar dugu. Honela antzerkiak bizirik iraunen du.

Baina hau, kasu batzuek kenduz gero, oraindik ez da egin. Idatzi

denean, handientzat izan da, haurrez zeharo ahazturik.

Gainontzeko kasu hoik Lurdes Iriondorenak izan daitezke, gazteendako antzerki lan batzuek prestatu baititu.

Bestalde, ihaz, «Saribari» taldeak berak gertutako «Txano Gorritxo» delakoarekin, herriz herri ihardun zuen.

Eta Lurdesek zuzentzen duen «Buruntza» taldeak ere «Buruntza» azpian edo dena ankaz gorako lurraldea obra aurkeztu du zenbait herritan.

Kasu gehiago ba dagoela? Baita, baina guk bederen, ez dugu ezagutzen.

Baldin antzerkiak fruitu eman dezala nahi badugu, zaindu behar dugula ez da zalantza jarri behar. Gero, hazterakoan, bizitzeko behar duen indarra lortuko du.

Baina nola zaindu?

Gaurko euskal gizartean ikastola errealtate bat da. Bertan Herriko haurren ehuneko handi bat hazten ari da; hauei, hezibideko albo guztietatik erantzun behar zaie hezkuntza oso baten jabe bihurtu daitezke. Guri eman diguten hezkuntza ez dugu gure semeendako nahi.

Hezkuntza oso hori pixkanaka pixkanaka lortuz goazela argi dago, baina oraindik puntu batzuek haizean daude.

Hori gertatzen zaigu umeendako antzerkiarekin. Ikastolan hezkuntzako adar hau ez da oraindik behar den bezala agiri,

suma dezakegun indarra ttipia da.

Aurkezpen baten bitartez, antzezleriak bere pertsonaiak duen logika askatasun osoaz adierazten du. Pertsonaiak eduki dezakeen barneko indarra errealtate handienaz aurkeztu behar duela, antzezleriak aberastasun bereizi bat lortzen du. Arazo batzuen lekukorik hurbilena delako.

Hau guztia, ezpairik gabe, osagarri ederra zaio haurraren hezkuntzari.

Baina ez dezagun pentsa, haurrak egin behar duen antzerkia, txantxetako gauza denik. Ez dezagun uste, edozer gauza eman diezaioketunik.

Haurrarendako aproposetako ipuiekin gehienetan gertatzen zaigun bezala, teatroan berdin gertatzen zaigu: Egileak nagusi direla. Eta hau, uste den baino oztopo handiagoa da haurraren izaeran sartzeko.

Psikologo eta hezitzaile asko jo eta ke dabil haurraren barrua aztertzen, hain aberatsa den bere mentalidadea nolakoa den jakin dadin. Hau ez da egun batetako lana, urtetan zehar biltzen ari den lanaren fruitua baizik.

Honexegaitik, haurrarendako antzerkia, bereizitasun batzuek horniturik moldatu beharko da. Zein dira bereizitasun hoik? Hau da datorren kapituluaren ikusiko dugun gaia.

MENDIAGA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquet

Getaria, 10 - Urrutizkidea: 41 77 51 - Etxekoa: 42 27 00 - DONOSTIA

JAKINTZA ASTEA ORMAIZTEGIN

Hil honen 20tik 26ra JAKINTZA ASTEA izango dugu Ormaiztegin. Lehendabiziko aldiz prestatzen dugu horrelako ekintza bat. Herri hontako OARGIren helburu nagusia gure kultura lantzea da; urtean zehar horren alde egiten denaren osagarri bezala hartzen dugu JAKINTZA ASTEA. Honela, orain hilabete pare bat, guraso eta gazteak bildu eta hasi ginen programa eratzen. Hasera batean antolatutakoa hauze zen:

Astelehenean, urriaren 20an, Iñaki Usabiaga, Lasarteko ikastolako zuzendariaren hitzaldia: IKASTOLA GAUR.

Asteartean (21) Joan Mari Torrealday, «ANAITASUNA»-ko zuzendariak, hontaz hitzegingo du: EUSKAL LIBURU ETA KAZETAGINTZA AZKEN HAMABOST URTETAN.

Asteazkenean (22) «TXIMIST»-eko mendi taldeak bere ibilaldien diapositibak agertuko dizkigu.

Ostiralean Daniel Landartek gai hontaz hitzegingo du: IFAR EUSKAL HERRIA AZKEN HAMABOST URTETAN.

Hitzaldi eta diapositibak Parrokiako aretoan izango dira, iluntzeko zortzi eta erdietan. OARGIko tokian euskal liburu eta diskoen azoka ipiniko da.

Larunbata gaueko bederatzi eta erdietan, «ZUBIPE» pelotaleku berrian, abeslari eta bersolariak: Mikel Laboa, Benito Lertxundi, Xabier Lete, Hibiak Rekondo, Igarzabal eta Azpillaga.

Igandean (26), asteari bukaera emateko, DANTZARI EGUNA talde hauekin: Beasaingo «LASALLE», Gabiriko «GORUNTZ», Zumarragako «IRRINTZI» eta Ormaiztegiako «HAITZ». Arratsaldean «EGAN»-ekin dantza saioa.

Azkenaldi hontako gertakizunek programa hau piska bat alda arazi digute. JAKINTZA ASTEA egingo da, baina momentuko giroari dagokion eran, festa usairik gabe. Parte hartu nahi duzenok, ateak zabalik dituzue.

GOIZALDIEN ARRAKASTA MUNICH-EN

OKTOBERFEST deitu Munich-eko festetan ikaragarriko arrakasta izan zuen GOIZALDIK. Beronek eman zion hasera dantzaldiari irailaren 20an, Bavierako Circus-Krone-Bau antzokian.

Hamar dantzari taldek hartu zuten parte: San Marinokoak, Italiakoak, Suizakoak, Luxenburgokoak, Yugoslaviakoak, Alemaniakoak, Belgikakoak eta G. Frantziakoak. Jaialdiaren antolatzaileen gogoz eta erabakiz GOIZALDIK eman zion jaialdiari bukaera. Ezpata-dantza, Billanzikoa, San Juan eta Uztai-dantza egin ziren jaialdiari bukaera emateko. Txalo hots luze eta beroa jaso zuten GOIZALDIko dantzariak. Goralpen haundiak irakurri zituzten egunkarietan ere. Urte osoko lan isil eta iraunkorren sari bilakatu ziren txalo eta goralpen sutsu haiek.

Ikuskarria izan zen hurrengo eguneko kalejira. 150 urte baditu Munich-en egiten den kalejira honek: dantzariak, musika taldeak, guri apainak... 60 talde guztitara. GOIZALDIren biribiletan jendea ahabazalik uzten zuten. Luzaide, Balcarlos eta Zuberoako dantzak eta Balentin Aldalur «Zialtzeta» eta

Primi Erostarberen trikitixek berebiziko alaitasuna jartzen zuten bazter guztietan. Harriturik geratzen zen jendea trikitilarien aurrean.

Halere egunik haundiena irailaren hogeitabian izan zuen GOIZALDIK. Frantzia eta Yugoslaviarekin batera Munich-eko Udaletxera deitua izan zen. Georg Kronawitter Burgomaestreak deitu zituen. Gipuzkoako dantzen agerpena egin zuen GOIZALDIK. Zoriona eta eskuerrakutsi franko jaso zuen haien aldetik.

Munich-eko dantzaldiaren ondoren Alemanian, Austrian, Suizan eta Frantzia eman ditu dantza saioak GOIZALDIK. Baina Bernako Kursaal-Konfres-en, Salzburgoko Hecken antzokian, Chur-eko (Suiza) Stadtheater eta Angouleme egindakoak dira nabarmenenak.

Euskal dantzen eta Euskal Herriaren izaera eta nortasuna ezagutzarazteko bide izan da GOIZALDIren ibilaldi hau. Europak ondo hartu du GOIZALDI.

ZORIONAK!

GARAZI

"DEBALDE edo dohan" logelakoak

Tresilloak-liburutegiak-osagarriak
1975 moldeak

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

maitasuna darien muebleak

ezkongaiak

IPAR EUSKAL HERRIKO BERRIAK

«HITZ» 4 ZENBAKIA KANPOAN DA

Duela urte bat baino gutxiago «Hitz»-en lehen zenbakia argitaratu eman zen. Orain laugarren zenbakia kanporatu da. Aurreko hiru aleak bezala, laugarren hau ere guztiz garrantzi handikoa dela aitortu behar da. Zorion beroenak aldizkari horren argitaratzaile eta idazle guztiei.

Bestalde, bada beste gauza bat asko pozten gaituena, eta zera da: «Hitz» aldizkaria eta beste aldizkari batzuk, hots, «Zabal» adibidez, iparraldean sortu direla. Iparraldean indar berriak azaltzen ari dira eta hori guztiz beharrezkoa dugu egun euskaldunok. Denok bat egin behar dugu denori interesatzen zaizkigun guzak lortzeko, eta egun bada anitz horrelakorik gu guztiontzat!

Oraingo laugarren aleak bederatzi parte nagusi dauzka. Hona hemen:

- 1.—Sar hitza.
- 2.—Euskal Herrian, 1975.
- 3.—Erakundeak.
- 4.—Politika.
- 5.—Askatasun guduak (Irlanda...).
- 6.—Asterketak (Ipar Euskal Herrian turismoa dela eta...).
- 7.—Herrian lekuko (Neska baten aitormena. G. Aresti...).
- 8.—Liburuak.
- 9.—Titrearen heriotza (Zuberoako baserritar azkar eta lan-gile izan zen Titrearen bizitzaz gauza zenbait).

PARISEK, BAIEZ! PARISKO ORDEZKARIAK, EZEZ!

Monsieur Druch Parisko erretorea da. Hemen izan genuen, denbora asko ez dela, eta gauza eder bat agindu zigun, hots, euskara lizeotan emanen zela.

Hemen, iparraldean ere, nahi dena egiten aski zaila da, han bestaldean bezala (eta non ez?). Azpian dagoenak, neurri batean behintzat, goikoaren nahia betetzera behartua, bortxatua arkitzen da. Halere, goikoari kankako batzu emateko bidea izan ohi da, nohizpeinka, sarritan ez bada ere.

Oraingoan Biarritzko Sainte Marie kolejoan pasa dena aipa nahi dugu. Kolejioko zuzendariak akademiko inspektoreari galdere bat zuzendu dio, delako inspektoreak Parisko Druch erretoreak agindutakoa, hots, euskara lizeo eta kolejoetan irakatsi behar dela beste edozein ikasgai modura (diru, leku eta irakasle, oro berdineuskararentzat), ukatu baitu eta! Bai!, zeren inspektoreak esan baitu hori dena egunoroko ikastaldi ofizialetatik kanpoa bakarrik egin daitekeela.

Joku hau guztiz zerria bezain, zaharra ere bada. Esan nahi dena zera da: legeak esandakoa betetzea, uste izan ohi den bezain erreza ez dela, eta hori guk euskaldunok ederki, eta orain baino lehenago, ikasitako gauza bat da.

Orain Sainte Marie kolejoan gertatutakoa, bertako zuzendari, haur eta gazte, eta hauen gurasoen eskarmenturako izan dadila.

Baina eskarmentatzea ez da nahikoa. Gu eskarmentatu gaituana bera eskarmentatzea, gure egitekoa da. Nola?

HAIZE GARBIAK karta bat bidali die guraso, Druch eta inspektoreari. Nahikoa ote? Segur gara, horrelako eta beste jokabide gehiagokin hauzia irabaziko duela Sainte Marie-ko zuzendariak. HIRU URTE GEROAGO: «ARRAZOI DUZU!»

1972ean, Aberri Eguna ospatzea debakatu egin zen, Maulenen.

Enbatak tribunalerako bidea hartu zuen.

Aurtengo ekainaren 30ean, Pabeko tribunalak erabakia azalerazi du, hiru urte pasa eta gero! Arrazoiak Enbatarik eman dio delako tribunalak.

Zer esan nahi du «justizia» horrek?

Justiziaren egarria badugu, baina ez horrelako «justiziarena-riko».

URZOLA

transportes **azkar s. a.**

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Gauza haundia Nafarroan ere

Lehenengo egunean (Z.A. 656), gure On Kosme Opusen Haunditasunaz (egia esan, haundike-riaz), mintzatu zitzaigun. Baina nago ez ote zen urrutiegi joan hori salatzeke eta argitzeke frogatzea. Urrutiegi kilometroz, noski, ez arrazoinen gogortasunez, salaketa gordinagoa merezi baitu Opusen jokabideak.

Ez dago Barbastoraino joan beharrik Opustarren produktuak aurkitzeko. Euskal Herri erdian, eta hain zuzen, euskaldunen hiri buruzagian ikus dezakegu opustarren maixu-lana: Nafarroako Unibertsitatea.

Escribak eratutako instituzioaren helburuak zein diren esateak, agian ez dio inori ezer berri-rik jakinaraziko, baina on izaten da dakiguna noizean behin errepasatzea.

Gizarte osoa ber-kristautu behar omen zuten Escribak eta bere lagunek, laikotasuna hedatzen hasi zen garaian. Horren lan garrantzitsua ezin zitekeela erdibidetatik ibili eta «bide» moztzen aukeratu zuten: gizarte burua, dirijenteak opusdeitatzeara. Honetara helduz gero, bestea errazago litzateke: agintarien bizimodua eta ekintzak eredutzat harturik, herri osoa egiazko dotrina onartzera bultzatua izango zen.

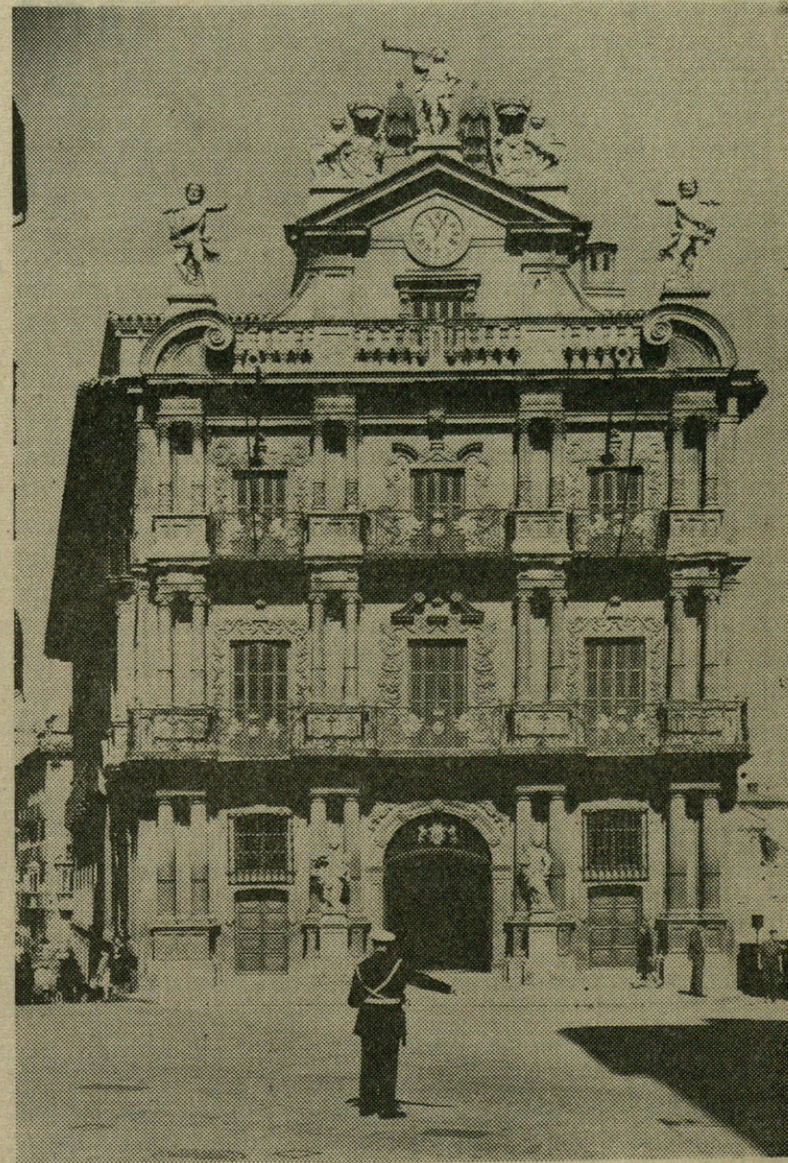
Horrela, lanari ekin zioten opustar trebeak, saiaketa bi zatitan banaturik, bi zatiak elkarren osagarri izanaz.

Alde batetik, zuzenez agintaritzaz jabetuko ziren: opusgizak ministergoetan norgehiagoka latza hasi zuten. Ia txapeldun geratu ziren, gobernu «monocolor» hartan boterearen nagusi bakarrak izatera iritsi zirenean. Baina Matesa-ko arazo famatua lehendabizi, eta Carrero Blanco-ren heriotza gero, ezin jasaneko kolpeak izanik, Gobernutik baztertuak geratu ziren.

Bigarren bidea, epe luzeago baten konplizetako, gizarteko agintariak izatera deituak direnak Opusen izpiritu barreanean hezitzea zen. Hau da, Jauntxo guztien seme-alabak, señoitoak, gazte-gaztetatik hartu eta, heziketa berezi baten bitartez, kristau ideala (opustarren bertsioan) sar-arazi. Honen arabera, urte batzuren buruan, nagusitxo hoi bidez, behin ere behar bezala goratua izan ez den Opus sakratua, gizartea kontrolatzeko gai litzateke.

Argi zegoen beraz, Unibertsitatearen beharra. Unibertsitate hau besteak ez bezalakoa izango zen: eraikiko ziren edifizioak inongoak baino ederragoak, solemneagoak (marmolak, Errana-zimientoko estila, belarra bera ere Oxford-eko campus-etik ekarria...), irakasleak ez ziren nolana-hikoak izango; inor baino ospetsuagoak, iker lanetan iaioenak...

Baina, beste guztien gainetik, bi izango ziren Unibertsitate hontako ezaugarriak: Ez zen edonolako jendea sartuko; ikasleak, handikiak, dirudunak, señoi-

toak... hots, soziedadean «toki» bat daukatenak izango ziren.

Bigarren, Opusen kristautasunak tajutuko zituen eginkizun guztiak: irakaskintza, gaien programaketa, ikasle eta irakasleen hautamena, giroa... Esan beharrik ez dago opus-erlijiotasuna konzilio gerokoa dela. Trentokoa noski.

Beraz, opusmoldean sartzen ez ziren pertsonak, edo liberal usaina zekartenak, edo herritar sun pittin bat sortarazi lezaketenak uxatuak izango ziren. Eta gaurko, edo atzo goizeko, filosofikorrantez hitzik ere ez. Santo Tomas handia geroztik, inork ez zukeen ezer idatzi behar, gauditu ezinekoa baita Eskolastikoen maixuaren pentsakera!

Elementu hauetaz horniturik burua beterik zeukatela, saiatu ziren ametsa egiazatu zezakeen posibilitadea bilatzen. Eta hara non, Nafarroan aurkitu zuten Apostolu-fabrika ezartzeko ahalbiderik egokiena.

Nafarroako Forudun Diputazioak, eta Iruñeko Herrietxeak, mota guztietako laguntza eskaini zioten Opus Sainduari, unibertsitatea Nafarroako kultura eta herrirako mesedegarri izango zelakoan.

Torre-ciudadan ez bezala, dirua ez zen hemen sortu «Ama-birjinaren limosna hutsetik», Nafarroako Erakundeetatik baizik.

Eta hauen eskuetara Nafartarren patriketatik.

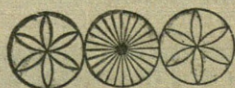
Modu honetan hasten da inork Nafarroari egin lezaiokeen bur-larik lotsagarriena; nafarterren asmoak mespretxatuz, eskabi-deak ukatuz eta herri kultura landu ordeze elite bati zuzendutako sasikultura altxatuz, izenez, Nafarroakoa den Unibertsitatea, Espainiaren luze-zabaleko señoitoen biltoki bihurtzen da. Bitartean, nafartarrak, sarrerako galbahea ezin pasaturik, beren lurraldetik kanpo joan behar, ikasketarik jarraitu nahi badute.

Ekintza haundi hau, orain hogeiren bat urte, filosofiako fakultadearekin hasi zen. Harez gero, fakultadeak ugalduz eta zabalduz joan dira: Deretxo, Medikuntza, Arkitektura etab. Ora-indik zabaldu ez dena Opusen ideologiaren jabetza da. Nafartarrei ere ez zaie atea zabaldu, baten batek beste zerbait irizten badio ere.

Izan ere, ezin daiteke ezer aldatu, Opus dei guztiz-ahaltsuak irakaskintza (Apostoladutzarako tresna balitz bezala erabiltzen duen bitartean).

Bai, Opuskoak haundiak egi-ten dituzte. Haundiak eta ederrak.

MIKEL BUJANDA

ZINEA

Pere Portabella Catalunyako Zinegilerik Garrantzitsuena

Pere Portabella, 1928an Figuerasen jaio zen. 1958az geroztik zinegintzari ekin zion. Gaurregun egiten den zine asko P. Portabellaren ikus puntuetatik arras urruti da. Egun, Printzipatuak duen zinegilerik garrantzitsuena bezala hartzen dute Pere Portabella. Zalantzarik gabe, hauxe duzu bere herriarren zerbitzurako zinela egiten konprometituenik den pertsona. Aldi berean, lanbide horren mintzaira erabiltzen duelarik, zinematographik mintzaira, alegia.

Portabella gizon kementsu, alai eta molde hausle duzu, katalanez azkar eta garbi mintzatzen dena. Martin Santos eta Txillidaren adiskide; donostiara zuen emaztea. Egiatzko demokraziaz jokatu nahi baitu, politik pluralismoa onartzen du, gizarte sozialista batetara bide delakoan. Ripollet-eko Cine-club 73k eta honen zuzendari Joan Morral-ek eratu ikastaro batetan, «Umbracle» (1972) haren filma interesgarrienetarik bat ikusi ondoren, Portabellarekin hitzegiteko abagunea izan genuen.

«1959an Madrida joan nintzenean hasi ziren ene ibilerak, hin zine produktora bat sortu nahi bainuen; Catalunyara etorri nintzen gero, hemen zine egin nahirik. Hona ondorioak:

1959. Carlos Sauraren «Los Golfos».

1960. Marco Ferreriren «El cochecito».

1961. Luis Buñuelen «Viridiana».

Viridiana «aferaren» ondorioak aski ezagunak dira. Hartan jo zuen azkena nere produktorak eta Bardem-enak. 1963an Francesco Rossirekin batera gioigile izan nintzen (Il momento de la veritá). Zenbait gioi idatzi nuen baina ez nuen ardie-tsi zinemara eramatea. Azkenik egin ditudanak hauk dira:

1966. «No compteu amb els dits».

1968. «Noctura 29». Euskal Herrian ikusia den filma luzea.

Lehenaldi honetan, ordea, ohartu nintzen, zinegile naizenez, ezin zirela elkarrekin taxutu zinema espainola eta zinema kalatana. Bi bide oso desberdin dira. Lehenengo estatutaren zinema politikan sartzen da, baina estatu honek ez du ezertarako gogoan bere baitan dituen herrien kultur berezitasunak. Beraz, Información y Turismo Ministeritzak ez du katalan zinema bat egiteko politikarik eta ez du katalanera zinean erabiltzeko baimenik ematen».

—Ezin daiteke, beraz, Catalunyan eginiko zinemarik?

—Ezin daiteke egin Catalunyan katalanez zinea, honek berekin dituen alderdi guztiekin: produkzioa, banaketa eta agerketa. Ezin go da horrelakorik, arik eta geure erakunde eta geure ekintzak dituzkegun arte, bai politika alorrean bai kultur alorrean. Zine katalan bat egiteko irtenbiderik ahalzkoena, ene ustez, bazterretik ihardutea da. Gure egoera eta errealtate katalanari begira eginiko filmak sortu eta banatzea. Honelakorik egin da, egin, katalan kultur lanetan: irakaskuntzan, antzerki eta literaturan...

—Baina, ez ahal duzu uste, baztertze hori, bi ahoko ezpata izan daitekeenik?

—Baztertze hori egoera berezi batetan ahal den irtenbiderik ba-

karrenatzat hartzen da. Gu gauden egoeran, uste dut, horixe dugula era bakarra, zinematographik mintzaira bati buruzko lan-serio bat egiteko, eta horrela, beste alor ideologikotan sartzeko. Ez baitut ikusten bazterretik filmak sortzea baizik. Horrela sistemak eratzen dituen erantzun. Profesionalen Elkarteek, Fundazio eta Arte Galeriek, TV-ak, erakunde pribatuak enkargaturik edo...

—Ongi deritzagu Portabellaren aukerari baina, halere, haren zinematographik mintzaira irakurgaitza zaio ikusle soilari, ez baitute ia argumenturik, ez musikarik, etenez eta jauzi harrigarritz beterik daudenez. Hala esan dugu.

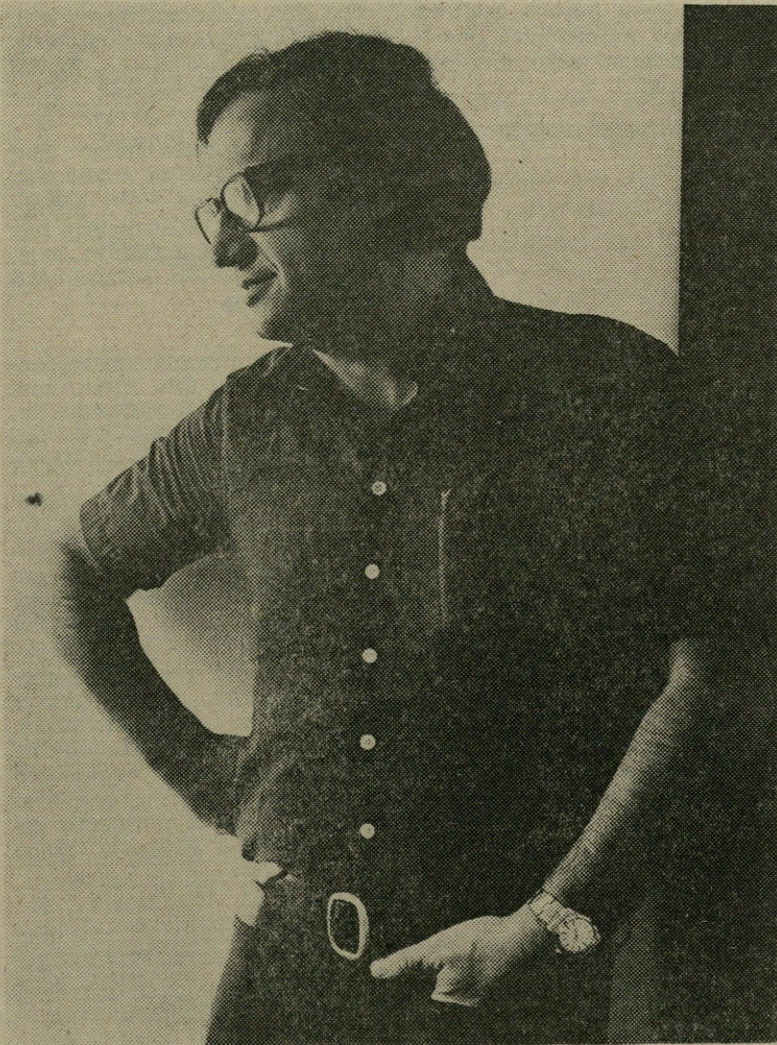
—Ez dakusat zinema burgesaren aurka gudu egiteko beste biderik; zinema burges honek, az-

kenik, «Z» eta «El último tango» ikustera eramango gaitu; 16 eta 8 mm-ko filmak egitea beste biderik ez da, hots, jendeaz zerikusirik duten filmak eta alienatuko ez dutenak.

Zineklubak-eta, maiz erori dira lakio horretan. Aski izan dute Losey eta Welles erakustez; ez dute eman zine bizi, egiatzko, komertzialaren eta ohiturik gaudenaren aurkako bat. Burgesia demokraziazale batek aise bereganatuko luke halako zinema bat. Gizarte fazistek, asko ez izanik ere, arbuia egingen dute. Interesgarri zaigu Godard-en kasoa, 35 mm-ko filmak egiteari utzi egin baitio, nagusien bideetatik irten nahirik. Esanahi handikoa dateke Godard-en kasoa.

Gainera, gizon bat erresponsablea denean, bere buruarekin erresponsablea izango den zinema bat behar du egin eta, era berean, bizi den gizartearekin erresponsablea datekeena; gainontzekoak panfleto hutsak dira, oso estetikoak eta oso politikoak badira ere. Nik irakurleari hauxe eskatuko nioke: jar dadila nere mailan. Nahasketa proiektioan has ez badadi, gainontzekoa faltsoa dateke.

Ene mintzaira gogorra dela diozu; ikusleari askatasun osoa ematen diodala esango nizuke. Nik errealtatearen zatiak damaizkiot, hark munta eta taxu de-

PERE PORTABELLA
Catalunyako zine-zuzendaria

hautsi egin behar dituela herriarentzako zine bat egiteko, zinearen aitzinean nahi dukeen bezala erantzungo duen herri askatu bantzat.

Hildo honetatik egin ditut:

1969. «Miró-1937».

1970. «Poetes catalans». «Vampir» (Llargometratge).

1972. «Umbracle» «Cantants». F. Pi de la Serra, M. Gerena, J. León.

1974. «El Sopar».

1975. «Montserrat Caballé»-ri buruz filma bat ari naiz egiten.

Ene ustez, hemen gure gizartean, zinegileak seksual alorre-gehiagi ari dira jotzen eta hau huskeria da. Zuzendariak ez du tranparik egin behar ez soluziorik eman behar. Irudiak eman behar ditu eta utzi ikusleak bere irudimena erabil dezan. Ideologiak ez dira nahastuko eta aldatuko, baldin zinegileok zine mintzaira alda ez badezagu.

Horrexegatik jendeak, proletarioak bezala burgesiak, ez dute ulertzen ene zinema. Ez, ez dut uste ulertuko dutenik, arik eta gauzak oro, eskola, zinea, eliza, telebista orain dauden eskue-tan dauden bitartean. Orduan barrikarrik ukanen dugu zinema berria.

Zinegileak, gainera, bere sasoi-neko dokumentu bat jaso behar du. Besterik gabe, gaur Euskal Herrian gertatzen ari dena filmatzea, gauza arras interesgarria izango litzateke. Errealtatea interesatzen zait neri, ez estetika. Kultura menderatzailea hautsi egin behar da, egiatzko herri kultura egiteko.

—Egia esan, Portabella-Brossaren «Umbracle» filma ematen ari ziren bitartean, gogorra izanik ere, ikusleak bat egin zuen haren mintzairarekin. Ulertu zituzten synboloak eta irudiak, eta esango nuke, bere burua ere ikusi zuela. Jendea irrifarrez, pozik oldar eta sentibera egon zen. Zinegela eztabaida bihurtu zen; frango gutitan gertatzen da horrelakorik areto komertzialetan.

EDORTA KORTADI

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkifak:

Etxekoa: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkifak:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumaiakarregi, 7^{gn}

ELIZAREN BERRI

EMAKUMEAK APAIZ:
ZERGATIK EZ?

Uztailaren 3an, Ingalaterrako Elizako sinodo orokorrak hau xe ezagutu du: «ez dagoela funtsezko objeziorik emakumeak apaiztu ahal izateko».

Ez da txantxetako erabakia. Badakigu, Eliza katolikoak ez duela onartzen horrelakorik, ofizialki bederen. Eta dotrina mailan hurbilenik zaion Ingalaterrako Elizak bide hori hartu duela, zer pentsatua emango dio noski. Emanen ahal dio?

Baina eta, zeintzu dira emakumearen apaiztearen alde atara dituzten arrazoiak?

Hona, Eliza etengabearen eboluzioan da. Bidezkoa da puntu honetan pauso bat eman dezan. «Apaizgoa egiaz ordezkatzailer izango bada, sexu biren esku behar du izan». Honelatsu zioen Oxford-eko apezpikuak: Kristo ez da jainkoturiko gizon on antzeko bat, gizatasun osoa ordezkatzeko du: gizona eta emakumea.

Eta serora batek honela arrazoituko du: Jainkoak gizarteko gorabeheretan barrena gidatzen gaitu; guri dagokigu gorabehera horiek independatzea, eta honela kocludituko du: gaurrengun sexu biren berdintasuna aldarrikatzen dugu batetik, eta bestetik, emaztekiak apaiz egin nahi du.

Kontra ere, baziren ordea. Honek, beste arrazoiketa gisa baterara jotzen du. Oso gogoan hartzekoa da, jende konserbadoreak, arazorik gehienetan arrazoinaketa (sasi-arrazoinaketa) modu berdintsura jotzen duela ikustea. Batek, honela moztuko du: apaizgoa eta amatasuna uztartu ezinezkoak dira. Beste batek: emakumeak apaiztea sexu arteko bereizketa onartu nahi eza litzateke, eta Jainkoari, sexu biko egin gaituelako, aurpegian ematea. Baina, arrazoirik nagusia, beste hauxe ateratzen zen emakumearen apaizgoaren aurka: Eliza Katolikoak ez duela onartzen.

Ez da dudarik, Eliza Katolikoak baduela hontan erantzukizun ederrik. Gongar-ek zioenez amaituko dut: «Elizak, gizadiak bezala, har eta eme izan behar du. Ez dakigu zer izango litzatekeen Eliza, emakumeak bere jokoera berezia aportatuko balio; ez dugu gizona izatekoaren eredu besterik; emakumearen zat diren otoitzak berak, edota serorentzat diren jokabide arauak, gizona izateko eginak dira... Eliza egiaz aberastuko litzateke...». Nik esango nuke: bere katolikotasuna ipintzen du jokoan Elizak.

AMUNSA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbietan, 66

DONOSTIA

Otsein

PENSATU ETA EKIN

Frigo tresnak - Ontziak garbitzekoak

Labradorak superantomatikak - Ur berogailuak

Lehor tresnak - Estufak

FRAILLE-MOJAK ETA ON KOSME

Gartzelan sartuta bezala, itxi itxitako mojakxoaren oroitza ez zen guztiz alaia On Kosmerentzat.

On Kos.—Bai, Jokin, Ura ikarra neure izeba gaixoa Donostiako konbentu batean «erreja» tartean ikusi nuenean! Txoria bezin aske eta libro, illobekin kanta-kantari ta dantza-dantzari ibiltzen zen izeba, orain neregandik urrun, nere eskutxo ere eman ezinean. Algaraka geure etxean ezagutu genuena, orain motel-motel, lurrera begira, noiz beinka burni tartetik jasotzen genuela bere irriparezko begiratu. Alakorik batean, zerbait esan bear eta gure izebak bere amari: —«Oso ondo bizi gara emen, ama». Gure amona isilik egon? Aren mingaina erdoirik gabekoa uan: —«Ondo bizitzekoan etorri aal intzen onera? Geu ere, geure etxe zaarlean, ederki asko bizi gaitun».

Alaba bakarra zian, mojatxo ura. Andik zortzi bat urtetara eriotz ordua eldu zitzaion. Antsika, azken arnasa alabaren besoetan ematea, eskatzen zian. Poz ori gabe utzi bear izan zian mundu triste au. Amona gaixoa!

Jok.—Esperientzia tristea, On Kosme.

On Kos.—Gure izeba mojatxoari ere zirrara izugarria egin zitzaion, ama azken orduan ikusi eziña. Gertaera ura guzientzat gertatu uan ongarri. Ordutik ona, mojatxoaren biotza, lapa arkaitzari baiño gogorrago, familiarekin batuta gelditu. Areteak maite bere familia. Noiz nai duk orain etxean; puskatu zizkian aspaldidanik konbentuko errejak eta berak, ia laregi urtetan, leen zen bezalako txori alai eta aske zirudik.

Jok.—Bai, orain besterik da; aldaketak badira, bai konbentu barnetan ere...

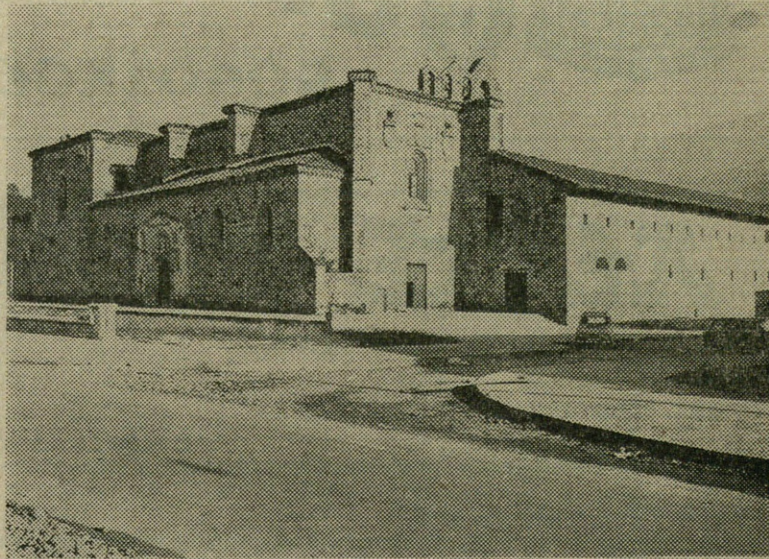
On Kos.—Aurrera jo aurretik, entzun ilzadak, beste gertaera pollita. Nik amasei urte orduan. Ura mutila, munduan ez ain guporik, nere amonak zioenez. Gasteizko apaiz ikasle ni garai artan eta orra or nun nere lengusina bat sartzen den Karmelitarren konbentu itxi-itxi oietakoan. Udako opor egunen ondoren, joan egin bear ba, Apaiztegia sartu aurretik, nere lengusina ikustera; bestela gozoak jarriko ituan gure etxeok! Ai! Joan ez banintz! Emen zetorrek nere lengusina usotxo egalean moja xaar bat duela. Asieran bi «MAMU» ziruditen. Zapi beltzarekin arpegiak estalita agertu ez ituan bada! Eskerrak trapu zaarra kentzeko baimena artu zuen nere lengusina. Biek kendu zizkiaten. Merezki zuen nere lengusaren arpegi pollit arek ikustea. Bere laguna zaarra zen eta zaar guziori gertatzen zaiguna, ez zuen arpegi alaia, gure «Mitxinak» bezain bibote beltz luzeak ere bazituenda!

Jok.—Tira, On Kosme, parragarri ez zaitez agertu eta gaurkoari begira seriozki mintza gaitzen. Eraberritze eta aldaketarik sumatzen aal da itxi-itxi oietako fraille eta moja artean?

On Kos.—Patxada-patxadako bizitarik ez duk sumatzen itxi itxitako konbentuetan; praille eta mojatxoaren lapikoak, gilgil gil, bizi bizi zeudek irakiten eraberritze eta aldaketak egin nairik; toki itxi oietan ere, fraille eta moja irudi berri bat sortzen ari dela, esango niake.

Jok.—Orrenbesterañi?

On Kos.—Leen, konbentu eta mundua bi gauza desberdin eta elkarrekin aserre zeuden zerbeit ituan. Gaur bateratzeko entsaioak egin naiaz zeiltzak. Leengo itxiturak (klausurak) errejak eta abar ankaz gora zijoazek; eske-

Bidaurretako Komentua.

tik ez diate geiago bizi nai, aibat gutiago banku etxeak beren diruari eman oi zien probetxu interesetarik; leen munduari «ez» ziotenek, gaur, gizonen artean bizi nai diate eta euren arazo eta problematikak eguneroko bizitzan bizi; gizonen artean Kristoeren testigu agertu nai diate eta erakutsi, giza arteko arremanak badutela zer ikusirik Jainkoaz; Jainkoa zerbitzatzea, gizonaren zerbitzuaz osatu bear dela, ziotek erlijioso bizitzan.

Jok.—Ene, On Kosme, teoria pollitak dira ok guziok. Nola mamitu, ordea, eguneroko erlijio bizitzan?

On Kos.—Entsaio, azterketa eta billaketak ari dituk egiten. Asmatuko ote duten? Geroko fraille mojak nolakoak izango diren? Aldaketaren pauso nagusienak bitan biltzen direla, esango niake. Fraille eta moja talde batzuek aldaketa konbentu barnetan egin nai diate, orain arteko egitura zaarrek eraberrituz sakonki. Ez zijoazek mundura; munduari ordea ateak irikitzen zizkiotek konbentu barnetan sardadin; orain arteko egitura: «gu emen eta mundua or», ezereztu nai diate eta elkarrekin bakar bakarrik bizitzeari alde batera utzi. Frantzian, «contemplativos» deritzaten konbentu batzuetan, nai duten guziek diate sarrera; fraille eta kristau soillak naasian otordua egiten diate eta Eukaristia eta ototzerako ere naasian biltzen dituk; ez leen bezala, alde batean erlijiosoak eta besteak sekularrak; itxiturak puskatuaz zeuzkatek eta elkarrekin naasian ezkontzako gora beerak, langille eta politikoko arazoak eta abar astintzen saiatzen dituk.

Jok.—Beste talde barrizailleak, zertan egin nai dute beren eraberritzea?

On Kos.—Jendea konbentura joateko zai egon gabe, fraille mojak zijoazek munduaren erdira. Irunaka, launaka... erri auzoko etxeetan, beste nornai bezala, bizitzen jartzen dituk. Zuzengabekiaz beteta bizi diren jendeaz bizita, Ebanjelioak bultzatzen omen ziotek langilleen alde eta aien buruketan sartzeko; gizarite jator eta kristau bat jasotzeko, emen eta an, erlijioso talde koskorrek sortzea, guztiz diate begiko. Badiate bakoitzak bere langintza-profesioa ikastoletan, lantegietan, gaixotegietan. Ototzerako ere txango luzeak artzen omen dizkiate (bai bear ere munduan, erlijioso izpirituz irauteko). Nai dutenek eurekin batera parte ar zezaketek.

Jok.—Zerk bereizten ditu bada erlijioso eta sekularrak?

On Kos.—Muin muiñeko eta mami-mamiko desberdintasunik agertzen denik, ez zirudik fraille eta moja berri duen bizitza berrian. Leen, lenbiziko maillakoa zela uste oi zian erlijiosoak; gaur ez dik bere burua sekularren gainetik jartzen. Sekularra baiño geiago, bere burua Ebanjelioz kutsatua egon bear duela kotz, bere burua bigarren maillakotzat jotzen dik. Kristau profesionala biltzian, inor baiño Kristoren Testigu bikainagoa izan eta gizon guztietan Kristoren Jainkoa present dagoela inork baiño obekiago erakutsi.

Jok.—Aski dugu zure fraille eta mojen jardun asperragari ori.

AROSTEGUI

Donosti-Aurrerki-Kutxa

**EUSKAL IRRATI
SAIOAK**

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

Baserriaren alde

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

AATE OPARIAR

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear da
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gafiera esne putzuak,
Olek guziak berekin dituz
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

GUREKIN AURRERATU EZAZU

ZURE ALDE ASKO DEZAKEGU

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

ESTABLECIMIENTOS

FERRETERIA

ELECTRODOMESTICOS

RAILITE

ayestaran

BURNI - SALGAIK

ETXERAKO ELEKTRO-
TRESNAK

LEGEZKO
ZABALTXAILLEA

DONOSTIA

Urbietan, 25

Urbietan, 27 - Isabel II, 2

Aldaconea, 4

Urrutizkiñak:

426527 ta 426576

Etorkizuna,
elkar-lanean moldatu dezakegu.

● Gure enpleguaren ekonomia eta industri
bideak zabaltzeko, lan-toki berriak
lortzeko.

● Bakoitzaren ondasunari begiratu-
rik, arte eta irakaskintza-lanean
enplegu lagunduz.

● Zure gordailuen irabazia sendotu-
rik, illabeteroko zozketa guztietan
esku artuaz.

LAN KIDE AURRERAKIA

CAJA LABORAL POPULAR

SOCIEDAD COOPERATIVA DE CREDITO

Denok elkar lanean

errenteria

OMENALDIA

Aurten ere, Tarragonako Torredembarra herriak, omenaldi bat eskaini dio bertan sortu zen Joan Mañé i Flaquer idazle eta kazetariari, 1.878. urtean «Viaje al país de los Fueros» liburua idatzi zuenari.

Gipuzkoako Diputazioak omenaldi horretan parte hartzea erabaki zuen eta hartarako Gipuzkoako zenbait pintoreren erakusketa trinkoa muntatu zen, han bertako «Junta de Cooperación Cultural» erakundearen laguntzaz.

Erakusketaren hitzaurreko solasaldia Jose Berruezo donostiar kazetariak egin zuen esanaz, Mañé i Flaquer jaunak garai garrantz eta ilun haitan —azken karlistada bukatu berria— Euskal Herriko foruak eta euskaldun foruzaleen jarrera defendatu zituela; «historiak halako zartadak ematen dituen orduan, oso gogoangarriak zaizkigu gizon haren ahaleginak, Catalunya eta Euskal Herriaren adiskidetasunaren sinbolo ezin hobeak baitira».

Gipuzkoatik apropos joanak ziren Donostiako «Gaztelupe» zortzikotea eta Errenteriako txistulariak. Bai musika saioak eta bai erakusketa, txalo askoren artean hartu zituen hango jendeak.

SUA

Joan den asteartean (irailaren 30ean) suak hartu zuen Papelerako almazena. Hor aritu dira Donostia eta Pasaiaiko bonberoak sua menderatu nahirik. Zazpi mila tonelada paper eta haien artean Bengoetxearen kamioia kiskali omen dira, baina okerragorik ere izan dugu. Fabrika inguruko trenbidean su-itzaldia prest jartzekotan zebilela, trenak jo eta bazterrerara bota zuen Donostiako Joxe M. Makazaga bonberoa. Ondoren goizeko ordubiak inguru, erretako kazkorak amildu eta Jose Luis Urkia Elizondo gaztea harrapatu zuten. Errenterian hain ezaguna genuen Jose Luis, ostegunean hil zen. Biharamunek elizkizunetara bildu zen jendetzak ongi erakutsi zuen ezagun izateaz aparte, geure artean oso estimatua genuela. Goian bego. Makazaga jauna Donostiako Residencia Sanitariara neke larrian eraman zuten.

PELOTA JOKOA

Palaz jokatzeko ari den txapelketari jarraituz, hona hemen zertan bukatu ziren larunbat-igandetan (hilaren 4 eta 5ean) jokatuakotako partidak: Tejeria-Sarasola, 35; Aldaraborda-Mitxelena, 13. Arandia-Gonzalez, 35; Kintana-Olaizola, 25. Mitxelena-Diez, 35; Leonet-Iturburu, 30. Corral-Toledo, 35; Tomasena-Caballero, 12. Yerobi-Gonzalo, 35; Gastesi-Prego, 17. Tejeria-Sarasola, 35; Apaolaza-Juanes, 11. Gil-Juaneña, 35; Yartza-Acedo, 10. Eta Elo-segui-Lasa, 35; Goiaz-Mendizabal, 25.

HOSTOA

itziar-deba

Kondairaren sakonean aztarren ziurak ateratzen nekatu gabe geure bizi guzian aoz-ao entzun izan dudanzin natorkizu irakurle; ziur nago zuk ere, gai ontan, zuk ere nik ainbat jakingo duzula; eta kondairagileek diotenaz jakitsu bazara, nik baiño geiago ere bai. Ala eta guziz, or nonbait izango gara biok egia-kin.

Beti entzun izan dut, eta zerbait onela irakurri ere bai, Deba, itziartarrek sortua dela. Nekazaritzaz gainera, arrantzuaren oalegintzen ziren, bizi-beharrek beartuta. Augatik, begi aurrean zuten itsasoak teink aundia zuen eurentzat.

Gaurko gure Deba ontan, itxaso oso ospatsua ezagutu degu ondarra ematen; asko gera oraindik, orain baiño gorago, asko gorago igotzen ezagutu degunak,

eta esan genezake ordurako asia izango zala, beintzat itziartarrek sortu zuten itxasoak leku egiñala; bizitokiak egiten. Eta ez nola nai ere. Ez digute gutxi esaten oraingo etxe-berritze onetan azpiko oiñarriak ezartzean agertu diran murrutia, malladi, ate-buru t. a... Eta beste guzien gainetik euren orogarri utzi diguten Elizaderrenetakoa. Etziran makalak itziartik, ebara jetxi ziran gizon aiek...!

Baiña ez da nere asmoa lengoaren aztarrenetan ibiltza, ez, leen ere esan det eta, gaurkoa degu gurea.

Itziartik Debara jetxi ziran leengoak, eurak sortu zuten gure gaurko erria, ta gu ez al goaz ba beetik gora, gure sortzale dan errixoaz bat egitera...? Badirudi. Aiek itxasoari leku eskatzen jetxi baziran, ez al goz gue mendiari leku eskatu ta kenduaz, Itziarrekin bat egitera...? Bagoaz gora-ta gora etxegintza gogorrean leku artzen eta goian, basetxeak kendu, mendixkak kendu, sakonak bete bideak egin, eta egi zabal lauk sortu, lantegiak jaso, langillearentzat nun bizia eratu, eta eroso itxas ondoan beretzat atsegin-toki xarmantat eratu... «Zona Industrial» egiteko.

Alditik aldira mundua aldatzen dijoa... Jaungoikoak ala naita, aldakuntz galantak ezagutzen gabilta, eta gure garai geldi aierri begira, ezin gindezke, eta gure Itziar-Debaren lillura pake-tsuarri agur egin bearrean gera. Betor ba aurrerapena, aldi oni dagokion bezela. Lagun bekie Jaungoikoak gure alkate jaun eta lagunei, erriaren alde egiten ari diran guzian; baiña baita Itziarko Amari biotz-biotzez diot: ENE AMA TA ZAINDARI MAITE ZAITUKUN BIRJIÑA MAITEA! EMAIGUZU ITZIAR FEDUDUN ETA EUSKALDUN ZINTZOA!

TENE MUJKA

lasarte

ELIZA BERRIA

Parroki bakarra zuen ia oraintsu arte Lasartek. Beste hiru berri egin asmoz ari dira: Zumaburu, Sasoeta eta Oztaran hauzoetan.

Zumaburuk badu bere eliza eta badu bere erretorea. Parrokia da Zumaburu.

Orain Oztaran hauzoan zabaldu da eliza berria. Etxepe edo behebarru batean eraiki da.

San Frantziskoren zaindaripean jarri da. Urriaren 5ean ospatu zen eliza berriaren zabalte eguna.

D. Jose Maria Setien gotzaia izan zen meza ematen, Don Frantzisko Epelde arzipretea eta Lasarteko San Pedro parroikiko erretorea lagun zituelarik.

Probintzi askotako jendea garenaz hauzo hartan, elkarren errespetoan, elkartasun bat egiten saiatu behar genuela esan zigun Gotzai jaunak. Hala bedi.

Eliza honen arduradun D. Frantzisko Aizpitarte dugu.

Lasartear eginik da D. Frantzisko aspaldiko urteotan. Horregatik edo egun hartan herriko jende asko etorri zen mezatara. Hainbeste jende berriz ez du piska batean ikusiko eliza hartan.

Euskaldun asko bildu zen egun hartan. Ea, bada, aurrerantzean ere euskal giro piska bat ematen diogun eliza horri eta hauzo horri. Kanpotarrak gureganatzeko hainbat indar izan dezagula.

IKASTOLA

Aurrera doa bere zailtasun guztiekin ere. Inongo diru-laguntzarik jasotzen ez baldin badu ere gurasoek ez dute atzera egiten.

Laster ikastetxe berriari heldu beharko zaio, lekuri gabe gertatzen ari bait gura.

Zenbait aldizkaritan eta irratian bertan ere bai, astindu gogorrak izan ditu ikastola honek. Etxekotzat jotzen dugun jendeak honelako astinduak ematea oso harrigarria zaigu.

Guk nahi ez dugun lekura joanak dira gezurrezko salaketa hoiak. Ho-

nelako erasoek ez digute ezere onik ekartzen.

Laguntzarik ez, eta mehatxuak eta amenazoak jaso ditugu, besteak beste.

BURUNTZA

mutriku

EZBEARRA

Itziartik etxeruntz zetozelarik, Deban, bat-bateko zoritxarra izan zuten gure erritar Aitor Egurbide, bere emazte Aurora Ozkorta, eta debartar Jose Luis Albizu eta bere emazteak. Izugarrizko dunbateko artan, berebil barrenen arkitzen ziren senar-emazte biak, zearo maspildurik gelditu ziren. Ori zorigaitza! Debako sendagilleak leenbiziko osabideak egin bezain laster, Donostiako Cruz Roja sendategira eraman bearra izan zituen. Egiñaalak egiñagatik, Jose Luis Albizuk ez zuen bere onera etortzerik izan, Donostiara baiño leen betirako begiak itxi zituen. Coian bego. Jose Luis Albizu, Debako Lankideen Aurrezki Kutxako zuzendaria genuen. Gizon jator eta oso ona, Deban eta bere inguruan oso maitatua. Ezbear ontan, gure samin agurra bidaltzen diegu bere emazte naigabetuari eta senditar guziei.

Geroztik jakin dugu, onik ateratzeko bidean arkitzen direla gure adiskide Aitor eta bere emaztea. Leenbaileen sendatzea opa diegu.

ERIoTZAK

Urriaren 3an, 57 urte zituelarik, Jaunaren pakean il zen, Klaudia Urreiziti Osa, andre zintzo-zintzoa. Goian bego. Bere senar, seme-alaba eta gainerrantzeko senide guziei atsekabea laguntzen diegu.

Urriaren 4an, azken urteak gaixo igaro ondoren, Jaunak bereganatu zuen Marzial Azpiazu Berazaluz. «Martxiel barberua». Gizon jatorra eta umoretsua benetan. G.B. Bere alabei, Isabel eta Juanitari, eta beste senideter guziei gure samin agurra.

Baita urriaren 4ean ere, gaixo luzearen ondoren il zen Xipriana Ozkorta Uranga, 74 urterekin. Bere senar, seme-alaba eta senide guziei, beren saminaldi ontan bene-benetan laguntzen diegu.

ANDONEGI-tar Z.

tolosa

ABESBATZEN LEHIAKETA

Tolosako turismo etxeak eratzen du urtero. Euskal kantak abestu behar dira lehiaketa honetan. Hiru egunetan ospatuko da.

Urriaren 31ean, Azaroaren batean eta bían.

Hogeia abesbatz edo talde datoz aurten: Alemania, Frantzia eta Yugoslaviatik hiru, erresuma bakoitzatik bat. Besteak, berriz, Alicante, Asturias, Santander, Valladolid, Zaragoza, Barcelona, Tarragona, Bizkaia, Nafarroa, Gipuzkoa eta abarretik.

Leihaketa aurretik Isidoro Fagoagak egingo du sarrera hitzaldia: «Euskal abestiaz». Leidor antzokian, urriaren 31ean, ilunabarreko 7,30-etan.

Ondoren egun horretarako izendaturik diren abesbatzek abestuko dute.

Azaroaren 1ean, mahai-ingurua, «dirección coral» gaiaz, Antton Aiestaran, Migel Roa eta Jose Ramon Rodriguez Lafuente mahaiko direlarik.

Ondoren abestigintzaren sariketa. Hamalau obra dira aurkeztuak. Ehun mila pezetako saria da irabazlearentzat. Xabier Bello Portu, Agustín González Azilu, Tomas Marco eta Leo Masso dira epai-mahaiko.

Azaroaren 2an, hamarretan «euskal meza» Santa Mariako elizan. Hamaiketan lehiaketaren bukaera, sari-ematea eta abar.

Abesbatzen lehiaketako epai-mahikoak: Xabier Bello Portu, Arthur Gross, Leo Masso eta Migel Roa.

Uzturre

baztan

EUSKAL JAIA

Irailaren 20an, Iruñeko Huarten, euskal jai bat ospatu dute, bereharta dantzariak eta kantariak ari izanak direla. «Toki Alai» frontoia jendez bete zen; han giro ona nabari zen, hor ageri baita ikuskizun hauek gure jendearen gogokoak direla. Hiru dantzari-talde genituen: Baztan, Oberena eta Iruñeko Herriko Etxeko Dantzariak. Kantariak berriz Iruñeko Orfeoikoak. Dantzarien egiñaldia gisa hontan agertu zuten:

Baztangoak: Auniz-Urtez, Tellarin, Sagar-Dantza, Esku-Dantza, Irri-Dantza eta Zortzikoa.

Oberenakoak: Ikurriñari Agurra, Kontrapas eta Lizarrako Larrain-Dantza.

Herriko-Etxekoak: Luzaideko Dantzak: Zozo-iantza, Andre-iantza, Sargin-iantza, Eskualduniantza, Lapurtar-motza, Bolant-iantza.

Iruñeko Orfeoikoak agertu zituztenak: Agur Jaunak, Jeiki Jeiki, Eskualdunak, Baserritarra, Basoillarrak, Deun Agate, Bigarren Kalekale, Iru Txito, Navarra siempre palante.

Iruñeko abestaldeak, Huarte Azparren jauna gidari zutela, kantaldi ederra egin zigun. Entzule eta be-

hatzaleek txalo beroekin saritu zuen dantzari eta abeslarien jardunaldia.

Holako jaialdiak atsegingarriak dira eta denbora berean onuragarriak, hemen gure herriaren nortasuna agertzen delakotz eta hau izaten baita lo dagoen izpirituaren pizgarri ere. Bertzerik egiten ez bada ere, hau bederen behar genuke eta jarraiki hortan jendea lokartu ez dadin.

Zorionak Huarteko Herriko Etxekoei eta gure goresmenak dantzari eta kantariei.

AR-ZAKURRAK

Huarte Arakilgo Txapelketaren ondotik Euskal Herrikoa egin zuten eta azkenik Oñatiko Nazioarteko Sariketa haundia. Nafarroako zakur Txapelduna «Lista», Aranoko Pedro Ansarena eta «Labri», Azpilkuetako Frantzisko Etxeberriarena ari izanak dira Euskal Herriko Txapelketan eta lan ederra egin zuten, «Labrik» hirugarren Saria erdietsirik. Orain Oñatiko Sariketa Haundian ere arras ongi aritu dira. Xanparteko bordako mutiko gazteak bere xakur «Labri»kin lan miresgarria eginik bigarren Saria bereganatu zuen eta Pedro Ansa aranotarra «Lista» zakurrarekin laugarrena. Biek ere lan haundia egin dute eta goresmen bizenak merexi dituzte. Oñatiko Sariketa edo Txapelketa hontan hamar zakurrek parte hartu dute: zortzi artzain euskaldun eta bi katalandar, eta artzainek zakurrekin euskaraz eta katalanez. Euskal Herriak eta Kataluniak erakutsi digute beren nortasuna. Zorionak artzain guziei eta goresmenak Txapelketaren antolatzaileei.

M. IZETA

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTITATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkiña: 41 20 65

DONOSTIA

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunok!

Zuen enmasteentzako esku-erakutsirik onnea. Zuen sukalderako apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeiko aukerakoa

SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»

Juegos Espátulas y Juego Cubierto «RADAR»

LANTEGIA-INDUSTRIAS RADAR

ESKORIATZA (Gipuzkoa)

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR 'ek
oztuko
du bereala

ERAMAN-EKARRI'ra

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

iparraguirre, 8 - DONOSTIA

AT-DECORACION

Bengoetxea, 3 - Tel. 429282 - Donostia

ERAKUSKETA

ARGAZKI APAINGARRIAK

ARTURO

Gaia: itsasoa

Otsailaren 15etik aurrera

Ostatu, jatetxe, eritegi, ikastetxe, etxe eta noranahirako egokiak

Laster berriz:

Baserriak

Gipuzkoako bazterrak

Euskal jokuak

JOXE AZURMENDI ETXEALDETIK

Ikaragarri aldatu duk Euskal Herria

«Hi mutiko, non bizi duk Joxe Azurmendi» galdetu diogu Zegamako kalean jolasean dabilen mutiko bati.

Ez zekien Joxe Azurmendi nor zenik ere. Ez da harritzekoa. Zazpi urte egin ditu Joxek herrira gabe. Mutiko hark ez du Euskal Herrian hain ezaguna den Joxe Azurmendi ezagutzeko aukerarik izan. Ez du bere herritar jakintsu honekin topo egiterik izan.

Hamaika urte ditu kanpoaldetik. Zazpi urte azken txangoa hemen egin zuela. Ego-naldi laburra egin du oraingoan ere. Ezinbesteko ikustaldi eta ibili batzuk besterik ez ditu egin. Jaiotetxean eta jaioterrian izan da. Etxealdetik, beraz.

«Harriturik nauzu, jende asko etortzen zait ikustera eta hitzegitera. Era guztitakoa, gainera», esan digu.

Donostiako irratitik ere hurbildu zaizkio. Joxe Ramun Beloki izan du. Elkarrizketak ez du bete. «Bapatean ez da gauza sakonik esaterik. Patxada eta asti gehiagoz, ondo pentsatuta, erantzutea nahiago izango nukeen zioen.

Bapatekoak badu, ordea, bere grazia. Ondo neurtuak eta landuak baino gatz eta piper gehiago ohi du.

Dena den, bego hortan, Beloki eta Azurmendiren arteko elkarrizketa.

—Urte asko da Joxe Azurmendi gure artean izan ez dugula. Zenbat urte, Joxe?

—Zazpi urte etorri gabe eta hamaika kanpoan nagoela.

—Kanpoan bizitze honek zer esan nahi du, euskal kulturari begiratuaz dago Euskal Herriko kultur mugimenduari begiratuaz?

—Kanpoan izan naiz, baina kanpoan baino gehiago barruan bizitu izan naiz; barrura begira, behintzat. Zazpi urte kanpoan egin eta gero, ikaragarritzko aldaketa ikusten da, herri txikietatik hasi eta edonoraino. Egia esateko, nik aldegin nuenean ez zen euskal kantaririk, ikastolarik ere ez, bat edo beste baka-rrik gehienez ere. Alde horretatik ikaragarritzko aldaketa izan da. Gauzarik gehienak ordurako pentsatuta edo hasita ziren. Inpresio ona egin dit Euskal Herriak. Oso ona.

—Inpresio hau bera ahal duzu han Alemanian zaudenean?

—Bai. Hemengo gauzen berri jakiten dugu. Baina gauza bat da jakitea eta bestea, hori bera kaleko gazteen artean eta tabernan-eta ikustea.

—Dudarik gabe, kanpoan ibili zaren bitartean eta kanpora abiatu aurretik ere bai, gauzak aldatzen hasiak ziren. Aldaketa honen hasera, noiztsu izan zela uste duzu?

—Urte jakin bat izendatzera-koan, 64garren urtea izendatzen da. Nik uste, aldaketak, gerra ondoan berez bezala hasi zirela. Mitxelena, Manuel Lekuonaren inguruan. EGANen hasi ziren haien ondoan. Desberdintasun haundia sortua zen nere ustez EGAN eta EUZKO GOGOA sortu zirenean. Halere, hazaldi berria 56garren urtealdera sortu zela uste dut. JAKIN sortu zen alde batetik, bestetik Donostia eta Eibar, inguruan San Martin, Txillardegi-eta idazten. Gutxi gora-behera garai horretakoak ditugu lehehengo nobelak: Loidirenak, Etxaiderenak. Berrogeita hamaseitik berrogeita hamar aldera egiten da aldaketa hori, hazaldi berriaren aldaketa.

Garai horretan hasi zela uste dut euskara batuarekiko eztabaida ere. Arestiren HARRI ETA HERRI agertzen den urte berean Baionako biltzarrean zenbait gazte H erabiltzea onartu zuen. Kezka hauek indarra hartuta zeuden ordurako, batez ere gazteen artean. Seminario guztietan ere sorturik ziren euskara ikas-teko eta idazteko taldeak. Ber-

din herrietan: Bilbon, Donostian, Eibarren eta abarretan. Idazle talde txikiak orduan sortu ziren, han eta hemen. Imanol Laspiur, esate baterako, martxan jarrita zen.

—Hazaldi berri bat diozu. Zer da berritasun hau eta noraino iristen da? Gai hau aipatu duzula uste dut zeure idazlanetan: berria eta etena ere bai.

—Berria eta etena. Etenaren errua inork izatekotan egoerak du, gazteak berak baino gehiago. Egia da, gu bide berrietatik abiatu gara. Irakurtzen ditugun gauzak berriak dira eta pentsaera eta forma ere berriak ditugu. Halere, badu galera bat berritasun honek. Guk gutxiegi ezagutzen dugu, eta ez da nahi ez dugulako, modurik izan ez dugulako baizik, geure aurrekoen lana. Eta ez da nahi ez dugulako, modurik izan ez dugulako baizik. Guk ezagutu baino askoz lehenago uko egin diogu gerra aurreko lanari: Lauaxetari, Lizardiri, Orizeri, Aranari eta abarri. Hoiak ezagutzea ere, beroiei uko egin da gero iritsi gara gehienok. Berritasun hau beste erremediorik ez zelako sortu zela uste dut. Guk nahi ala ez, gu beste egoera baten umeak ginen, beste gauza batzuk irakurri genituen. Tradizio-haria etenik zen, beraz, denok dakizkigun arrazoiengatik. Guk ez dugu ezer izan. Geuk ikasi behar izan dugu geuron gisa eta kontura.

Alde horretatik bada etenik. Berritasuna bera baino lehenagokoa da etena, gainera. Berritasunak zer ekarri duen arlo bakoitzean ikusi beharko genuke: poesian, nobelan, saiakeran, kaleko giroan...

—Gaingiroki izango baldin bada ere gero aipatuko dugu sail bakoitza. Eten bat, berritasun bat. Baina bi ertzetarago garmatzala iruditzen ahal zaizu? Ala eten hau pittin bat lotzen ari gara uste duzu?

—Biltzen ari den bat baino gehiago bada. Baina oraindik ez dela eten hori konpontzeko nahiko girorik uste dut. Esatea ez dago ondo, baina tradizioa gorde behar dutenek, zaharrek alegia, gutxiago egiten dutela uste dut gazteek baino. Izan ere zaharrak dira berritasunera zabalik egon behar dutenak, berak ez bait du te horixe besterik egin. Berritasun honen oinarriak berak ere, beroiek jarriak izan dira, hain zuzen ere. Aldiz, zaharrak ukatuz hasi zirenak tradizio bati atxikitzeko eta lotzeko eginahalak egiten ari direla iruditzen

zait. Lehengoan lanaz jantzi eta baliatu egin nahi dute. D. Manuel Lekuona batek, esate baterako, ez du uste zaharren artean baino ikasle gutxiago duenik gazteen artean. Nere bizitzako liburutik inportanteenen artean, IBAREN «Genio y lengua» eta Lekuonaren «Literatura oral euskerika», sartzen ditut.

—Jokabide hau, beraz, gazteen artean ikusten ahal duzu?

—Gazte guztien artean ikusten denik ez dut esango. Bai, ordea, gehienek artean. Eta batez ere dinamika eramaten dutenen artean.

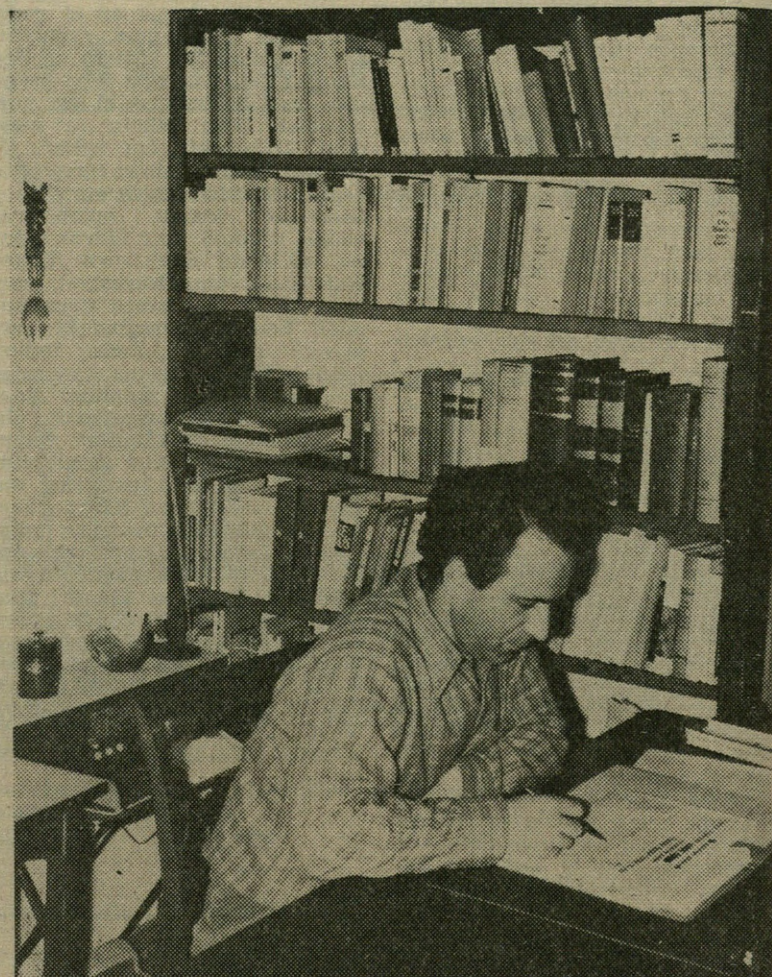
—Hazaldi honen ezaugarriak nabarmenenak nola agertuko zentituzke?

—Gure balaunaldian bi hazaldi direla uste dut. Neure neurea hazaldi galdua da. Emeretzi urtetan hasi eta etengabe idazten jarraitzen duenik ez da munduan. Hori anormala da, egoera bera anormala bait da. Haserako hazaldi hau nahiko galdua eta erreka da. Guk lanak presaka egin behar izan ditugu. Ez dugu lan oso bat burutzeko asmorik izan. Beste batzuk geroxeago azaldu ziren. Lan hobeak egiten dituzte, hobeto taxutuak eta finkatuak. Belaunaldi honetan, agian, bi hazaldi dira. Hazaldi galduak bide-urratze lana egin du. Besteak, berriz, beharbada gerokoentzat baliagarri dena. Pentsamentu aldetik hobeto landua eta sakondua delako eta euskara aldetik hobe delako. Gure euskara, egia esateko, nahiko tristea da. Halere, bien artean elkar osatzen dute.

—Arloz arlo eta mailaz maila azter dezagun. Poesia, adibidez.

—San Martinek ondo adierazi zuen: garai bateko poesia, base-rria, loreak, larrosak, tximele-tak, aberriko negarrak, hiltzera badoa eta ez dakit zenbat gauza agertu ohi ziren. Gerra ondoko poesia asko Lizardiren aurretik ipiniko nuke nik. Otsalar, Mirande, Iratzeder, Gandiaga eta hoiak indartu zutela uste dut geroko poesia. Gaialdetik eta forma aldetik nahiko berriak ziren. Machadoren tankera hartzea nahiko berri zen. Ni neu oso Machado-zale izan nintzen. Gabriel Aresti izan da berritasun hori finkatu zuena HARRI ETA HERRI liburuaz.

Halere Arestiren bidetik baino Mikel Lasaren bidetik datozenak gehiago dira: Amaia Lasa, Arantxa Urretabizkaia, Ibon Sarasola, Saizarbitoria eta, behar bada,

Zulaika bera ere bai. Mikel Lasa bera izkutuan geratu bada ere, berorrek ebakitako bideari jende asko jarraitu zaio. Azken aldera poesia gizarteko eta politikoa egiterakoan alegiak hartu du indar. Gandiagarenean hone-lako asko da. Letek, berriz, oso gauza politak egiten ditu. Mirande izan da, agian, berritasun horretan errez ahortzi dugun idazlea.

—Hazaldi berri honetan zer garrantzi du poesia? Poesian izan ahal gara lehenik berri?

—Ezta inolaz ere. Poesia baino lehenago berritu zen saioa eta nobela bera. 64an agertu zela uste dut Leturiaren Egunkari Izkuttua. Aurretik, Amabost egun Urgainen. Berritasuna aipatzera-koan ez dut EGAN aipatzen, urrutit gertatzen zaidalako. Baina han saio asko da berritasun bila.

—Poesia baino lehenagokoa da, beraz, zure ustez saiakera. Nolako jarraipena izan du?

—Poesiak hartu zuen une baten indarrik haundiena. Eta bere gailurrera iritsi denean saioak hartzen du nagusitasuna. Ikara-karritzko indarra hartu du saioak. Beste guztia ia irentsi ere egin du. Artikulu txikietan ere saiakera tankera erabiltzen dugu. Denok dugu zerbait esateko. Oso gauza trinkoak, trinkoegiak, egiten ditugu. Saioak nahiko astuna eta gogorra izan beharra izan du Euskal Herrian, gure egoera, eztabaida eta haserreak direla bide. Ia galtzeraino iritsi da nobela. Jendeak ez du horretarako umorerik izan.

—Saioa indartzeaz batera al-dizkariak ez ote dira moteldu?

—Aldizkariak moteldu egin dira eta moteldu beharrean aurkitu dira. Eztabaidaren ondoan zurrumurrua, esamesa, gaizkie-satea eta abar izan ohi dira. Burruka horretan tajuz samar ihar-dun nahi zuenak ez zuen beste

irteerarik: saio trinko eta astu-nera jo. Halere, aldizkarietan, lehen bait lehen gainditu egin behar dela uste dut giro hori. Oraindik ez dugu kazetaritza arin, erraz eta airoso bat. Eta ez da erraza. Euskara modu bat sor-tu beharra dugu horretarako.

—ZERUKO ARGIA, Anaitasu-na, Agur, Goiz Argi, zer diozu horietaz?

—ZERUKO ARGIA, behar ba-da, arindu beharra dago. Inter-esgarria da. Gaur oraindik, se-guru asko, bera izango da one-na. Baina, bizitasun haundiago bat, nolabait asmatu behar zaio. Oso gauza onak badira, pattal samarrak ere bai. Halere, oraindik astun samarra da. Nik hori pen-tsatzten dut eta beroiek ere ho-rretan kezkatutik dira. Lanki-deen arazoa ere bada, noski. Eta diruarena!

Anaitasunari oraindik denbora eman behar zaio. Asko arindu, asko aldatu da. Garai bateko ideologialak hura utzi duela iruditzen zait. Gaur, agian, bi-xiena berau da. Baina haserako bultzada bat besterik ez da. Zaila da Anaitasunaz iritsi bat ema-tea. Oraindik ez dakigu nondik nora joko duen.

—Noiz etorriko zara berriz?

—Ahal dudan bezain laster. Laster etorriko naizela uste dut.

Argitaldaries, abeslaries eta abarrez emandako iritzi interes-garrientzat ez dugu lekuri. Jo-xek bapatean agertutako iritzi hauek ez dute, gure ustez, ino-rako lotsarik. Ez biezazu, beraz, Alemanian aurpegiarik gorri, Jo-xe.